

elte | ppk

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Pedagógiai és Pszichológiai Intézet —
Szombathely

Testvérkapcsolatok hatása a párkapcsolat minőségére

Témavezető:

Magyar Veronika

egyetemi tanársegéd

Dr. Pachner Orsolya

egyetemi adjunktus

Szerző:

Mármarosai Laura

Pszichológia BA

Tartalomjegyzék

Absztrakt.....	2
Témaválasztás indoklása	3
Szakirodalmi áttekintés	3
<i>Személyközi kapcsolatok pszichológiája</i>	<i>3</i>
<i>Kötődéelméletek</i>	<i>4</i>
<i>Testvérkapcsolatok sajátosságai</i>	<i>5</i>
<i>Párkapcsolatok sajátosságai</i>	<i>8</i>
Kutatási kérdés és hipotézisek	12
<i>Hipotézisek</i>	<i>12</i>
Módszer	13
<i>Mérőeszközök</i>	<i>13</i>
<i>Mentális Egészség Teszt</i>	<i>14</i>
<i>Rosenberg Önértékelési Skála</i>	<i>15</i>
<i>Rövid Szexuális Attitűdök Skála</i>	<i>15</i>
<i>Kapcsolati Elégedettség Skála</i>	<i>16</i>
<i>Páros Megküzdés Kérdőív.....</i>	<i>17</i>
<i>Testvérkapcsolati Kérdőív</i>	<i>17</i>
Eredmények	18
<i>Leíró statisztika</i>	<i>18</i>
<i>Első hipotézis tesztelése</i>	<i>20</i>
<i>Második hipotézis tesztelése.....</i>	<i>22</i>
<i>Harmadik hipotézis tesztelése</i>	<i>23</i>
<i>Negyedik hipotézis tesztelése</i>	<i>25</i>
Diskusszió	28
<i>Eredmények értelmezése.....</i>	<i>28</i>
<i>Konklúzió</i>	<i>32</i>
<i>Limitációk és kitekintés</i>	<i>33</i>
Nyilatkozat a mesterséges intelligencia használatáról	34
Irodalomjegyzék	34

Absztrakt

A személyen belüli folyamatok kutatása és feltárása széles körben elterjedt terület, a legtöbb vizsgálat tartalmaz a személyre vonatkozóan általános mentális egészség vagy önértékelés felmérésére szolgáló mérőeszközt. Azonban a mentális jóllét és az önértékelés mértéke és azok hatása az interperszonális kapcsolatok közül a testvérkapcsolatok tekintetében, más személyes kapcsolatainkhoz képest kevésbé kutatott a pszichológia tudományán belül. A korai kötődés vizsgálatának fókuszában az elsődleges gondozó áll, ennek késői hatásait pedig elsősorban a párkapcsolati sajátosságokban vizsgálják. Arra vonatkozóan kevés és ellentmondásos eredmény van, hogy a testvérkapcsolatoknak milyen hatása van a személy általános jóllétére, önértékelésére és párkapcsolati elégedettségére. Emellett érdemes megvizsgálni a személyek szexuális attitűdjét, mivel hatásuk a családi állapot mentén eltérhet, ezáltal, közvetett, kétirányú befolyásuk lehet a testvérral élő személyek esetében, a jóllétre és az önértékelésre egyaránt. A kutatás 225 személy bevonásával zajlott, akik online, kényelmi mintavétel során töltötték ki a kérdőívcsomagot, mely a Mentális Egészség Tesztet (MET), a Rosenberg Önértékelési Skálát (RSES), és a Rövid Szexuális Attitűdök Skálát (BSAS) tartalmazta minden személynél. Annak függvényében, hogy a kitöltő milyen családi állapotról nyilatkozott, kértem párkapcsolatban, élettársi vagy házassági kapcsolatban élők részéről a Kapcsolati Elégedettség Skála (RAS-H) és a Páros Megküzdés Kérdőív (DCI) kitöltését is. Testvérral rendelkező személyekkel pedig a Testvérkapcsolati Kérdőívet (SRQ-HU) vettem fel. A szűrés után 182 személy adataival tudtam dolgozni. Az eredmények alapján az egyedülálló személyek testvéri közelsége és jólléte, valamint önértékelése között pozitív és szignifikáns kapcsolatot azonosítottam. Továbbá a testvéri közelségnek jóllétre és önértékelésre a direkt és indirekt hatását is kitudtam mutatni. Kapcsolatban élők esetében magasabb jóllét és önértékelés közötti kapcsolatot találtam, emellett a Bensőséges szexuális attitűd mediáló hatását a jóllétre és önértékelésre tanulmányoztam. A testvérek neme alapján lánytestvérek közelsége és párkapcsolati vonatkozásban találtam összefüggést. A munkámban továbbá a korkülönbséget vizsgáltam, mely a testvéri konfliktus magasabb szintjét jelezte a kisebb korkülönbségű testvérek csoportjánál. Az eredményekre a dolgozatban mélyebb értelmezés és elemzés révén kitérek.

Kulcsszavak: testvérkapcsolat, jóllét, önértékelés, párkapcsolat

Témaválasztás indoklása

Pszichológia tudományán belül megannyi területet közelítek meg érdeklődéssel, azonban minden választható téma összefüggéseinek elemzése a családon belüli folyamatokhoz, szűkebb körben testvércapcsolatokhoz vezet. Nagy érdeklődéssel fordulok az epigenetikai öröklődés és hatások felé, foglalkoztat a kérdés, hogy mit hozunk otthonról? Saját bőrömön tapasztalom, hogy a testvércapcsolatom milyen minőségi változásokon ment keresztül az évek során, és a nagyobb korkülönbségünk ellenére mennyire hasonlóan gondolkozunk és cselekszünk eltérő területeken, annak ellenére, hogy korábban viharos viszony jellemzett bennünk. A testvéri kapcsolatok kezdeti milyensége, dinamikája és felnőtt korra való hatásának feltárása irányította az érdeklődésem erre a kutatási területre.

Szakirodalmi áttekintés

Az interperszonális folyamatokkal és azok hatásaival a szakirodalmat tekintve sok eredmény fellelhető (Baumeister & Leary, 1995, Dush & Amato, 2005 Braithwaite & Holt-Lunstad, 2017, He, 2024). A különböző kapcsolatokat a személyek neme, életkora, kötődési mintája és minősége, valamint intraperszonális magatartása befolyásolja. A személyközi kapcsolatokat a személyek mentális egészségével mutat összefüggést, minél magasabb a személynek általános jólléte vagy önértékelése, annál jobb minőségű kapcsolatokat tud kialakítani és fenntartani a másokkal (Dush & Amato, 2005, Erol & Orth, 2014). Személyközi viszonylatban szűkebb csoportokat vizsgálva azonban sokfélék az empirikus kutatások eredményei, vannak szignifikáns statisztikai eredmények és kevésbé megbízhatóak is. A magyar szakirodalomban is fellelhetőek a testvércapcsolatokról szóló cikkek és könyvek (Sallay & Münnich, 1999, Hegedüs & Petróczi, 2006, Jánosy, 2019). Viszont lényegesen alul reprezentáltak a hazai tudományos szakcikkek és kutatások ebben a témában, így az ellentmondások kiküszöbölése mellett a téma ismertetése önmagában is fontos szerepet tölt be (Kocsor és mtsai, 2022).

Személyközi kapcsolatok pszichológiája

Személyközi és társas kapcsolatok kialakítása, valamint ezek fenntartása az emberi élet alapvető szükségleteinek részét képezik. Ebből adódóan befolyással vannak az érzelmi, mentális és fizikai jóllétünkre, szerepet játszanak ezek megőrzésében és stabil jelenlétükben is a mindennapi élet során. A kapcsolatainkban megjelenő kötődés szerepével elsők között Sigmund Freud, Erik Erikson és John Bowlby foglalkozott a 20. század közepén (Cole & Cole,

2006). Freud drive-redukciós elmélettel, Erikson pszichoszociális magyarázattal, Bowlby pedig etológiai megközelítéssel kutatta a kötődés létrejöttének fontos kérdését csecsemő és gondozó kapcsolatok mintáján. Hatásuk nagy mértékben hozzájárult ahhoz, hogy a korai kötődési kapcsolatok fontosságával és tapasztalataival foglalkozzon a tudomány, hisz ezek befolyásolják az emberek későbbi életét. A fejlődés tekintetében a családi tapasztalatok széles köre fontos szerepet játszhat abban, hogy a személyt a későbbiekben milyen más, sajátos interperszonális kapcsolatok kialakítása jellemzi (Cole & Cole, 2006). A testvérkapcsolatokra és a későbbi párkapcsolatokra jellemző, hogy a partnerek kölcsönösen befolyásolják egymást, és a korai hatások ezekre való válaszok megjelenésében és minőségében eltéréseket mutathat.

Kötődéselméletek

Kötődés az a folyamat, melyben a csecsemő a közvetlen környezetében megjelenő emberek közelségét keresi, az ő környezetükben érzi magát biztonságban. Az elsődleges gondozó viselkedése és válaszkészsége határozza meg a kötődési mintázatot, mely annál biztonságosabb és stabilabb jegyeket mutat, minél jobban a csecsemő szükségleteire irányul a szülő részéről. A gondozó és csecsemő közötti korai kapcsolatban megmutatkozó kötődés vizsgálatai a 20. század megfigyeléseihez köthetőek (Carver & Scheier, 2006, Cole & Cole, 2006).

Kezdetben az anyával való kapcsolatnak az alapját az alapvető szükséglet -evés- kielégítésében látták. Freud drive-redukciós elmélete ezen a feltevésen alapszik. A pszichoanalitikus úgy vélte, hogy a csecsemő számára fő motivációként a biológiai szükséglet, másnéven drive szolgál, ennek kielégítésére törekszik. A kötődés részéről olyan személy felé alakul ki, aki ezt a szükségletet ki tudja elégíteni, ez pedig a legoptimálisabb helyzetben az anya. Amikor az gondozó a csecsemő szükségleteinek eleget tett, akkor a biológiai állapot homeosztázisba kerül, a drive redukció folyamata nyomán. Mára ez az elképzelés már elavult, árnyaltabb, pontosabb képet kaptunk a kötődés háttéréről, mely mélyebb, mint a szükséglet kielégítése, amely elméleteket a következőkben a tanulmányomban részletesebben bemutatok (Jung, 1997, Cole & Cole, 2006).

Erikson a pszichoszociális fejlődés elmélete ide tartozik, mely a fejlődést egy egész életen át tartó folyamatos alakulásnak tartja, a szociális kapcsolatokat és interakciók fontosságát emelte ki. 8 szakaszt különített el, melyekben megfigyelhetőek a fejlődési/normatív krízisek és társas jelenségek személyiségre vonatkozó hatásai. Minden szakasznak sajátos megküzdési feladata és módja van. Az első szakasz az elmélete szerint az első életévig tartó csecsemőkor, melyben

a bizalom és bizalmatlanság kérdése van a középpontban. Az elsődleges gondozónak kiemelt szerepe van abban, hogy a csecsemő képes lesz-e felépíteni a kellő bizalmat, mely pedig a kötődés kialakulásának sajátosságaihoz járul hozzá. A fiatal felnőttkorban, vagyis a 6. szakaszban pedig a romantikus kapcsolatok kialakulása a fő mozgatórugója a fejlődésnek (Erikson, 1994, Cole & Cole 2006)

John Bowlby és Mary Ainsworth munkásságai révén szerzett tudás a legelterjedtebb a kötődéstudományok szempontjából. Bowlby etológiai szemlélete az addigi ösztönelméleti elképzelésekkel szembe ment, a kötődés kialakulását nem a táplálékszükséglet kielégítésében látta. 1958-ban Konrad Spitz kórházi megfigyelései megerősítették, hogy kötődés esetén szükségletkielégítéstől független, érzelmi és szeretetalapú kapcsolat kialakulása a meghatározó, mely viszont egy kritikus periódushoz, szakaszhoz kötött. Fejlődés során belső munkamodelleket alkotunk önmagunkról és a környezetünkben lévő emberekkel fenntartott kapcsolatunkról, melyek révén alakítható ki a világról egyedi kép. Ez a belső munkamodell az elsődleges gondozó által szerzett kötődési tapasztalatokból kifolyólag kondicionálódik, és az emlékezeti hálózatba kerülnek a tapasztalataink. Ezáltal a későbbi helyzetekben hozzájárulnak a közeli kapcsolatokban az érzelmek azonosításához és kifejezéséhez, alakításához (Carver & Scheier, 2006).

Mary Ainsworth az egyéni tulajdonságok tanulmányozását folytatta, mely méréseire kidolgozta az Idegenhelyzet-eljárást, melyben az interakciók részletes elemzése által eredetileg 3 kötődési típust különített el csecsemőknél: a biztonságosan kötődő, a bizonytalanul elkerülő vagy bizonytalanul ambivalens módon kötődők (Ainsworth és mtsai, 1978). Később, Main és Solomon (1986) azonosítottak egy negyedik típust, a dezorganizált kötődést. A mintázatok alapján még felnőttkorban is sajátosságokat figyeltek meg (Cole & Cole, 2006). A korai kötődési minta előre jelezheti a felnőttkori kapcsolatokban kialakuló mintázatokat és az intim kapcsolatokra is hatással lehetnek (Hazan & Shaver, 1987)

Testvérkapcsolatok sajátosságai

A személyközi kapcsolatok alapját a családi struktúra adja. A szülő és gyermeke közötti viszony feltérképezése a pszichológiában máig szélesebb körben megjelenik (Doughty és mtsai, 2015, Gilligan és mtsai, 2020). Ezek a családon belüli kapcsolatok befolyásolják az egész családi rendszer működését és minőségét, azáltal, hogy milyen személyiséget befolyásoló interakciók és egyéni kapcsolatok vannak jelen bennük (Toman, 1988). Több gyermekes családi modellek

részét képezi a szülő-gyermek kapcsolat mellett a testvérkapcsolat is. Vizsgálatuk más személyközi kapcsolatokkal végzett kutatásokhoz képest kevesebb figyelemmel van jelen a tudományban, annak ellenére, hogy fontos részét képezik a személyek és személyiségük fejlődése szempontjából is.

Testvérkapcsolatok és korábbi empirikus vizsgálatok eredményei

A testvérek közötti kapcsolatot a leghosszabb, a személyek életében gyakran élethosszig tartó közeli kapcsolatként is lehet jellemezni (Conger & Kramer, 2010, Campione-Barr & Killoren, 2015). A személyiség fejlődését a családi dinamika, a családforma és a benne betöltött szerepkör befolyásolhatja, éppúgy, mint a testvérek közötti kapcsolatot, melyekre hatással van a nem, az életkor és korkülönbség, illetve a születési sorrend is, pozitív és negatív irányba egyaránt (Greene, & Clark, 1970, Toman, 1988). A családformák vonatkozásában az utóbbi évtizedekben egyre nagyobb mértékben megjelentek az egyszülős és mozaikcsaládos struktúrák, melyek az összetételük és a szerepük szempontjából is eltéréseket jelentenek hagyományos modellhez képest. A Központi Statisztikai Hivatal 2020-ban megjelent adatai alapján elmondható, hogy gyermek nélküli egyszemélyes és 65 év alatti kétszemélyes háztartások csoportjai összesen kettő és félmillió körül volt, a gyermekes háztartások közül közel félmillió volt az egyszülős háztartás, míg kettő felnőttből álló háztartások száma meghaladta a hárommilliót. A mozaikcsaládok a gyermekes háztartások egyéb kategóriájának részét képezik, ennek száma meghaladta az egymilliót (KSH, 2020).

Walter Toman a 20. század végén megjelent *Family Therapy and Sibling Relationship* könyvében (1988) beszél az akkoriban átlagosnak számító, 2 gyermekes családok összetételéről és az abban betöltött szerepekről. A szülők és a gyermekek kétirányú kapcsolata mellett elkülöníti a testvérek közötti viszonyt nemük és születési sorrendjük szerint. Kiemeli, hogy más kapcsolati sajátosságok figyelhetők meg ezek varianciája alapján, hiszen az elsőszülött gyermek a testvér érkezéséig egyedülként van jelen, majd báty, vagy nővér szerepet tölt be, míg a fiatalabb testvér a születése pillanatától ezt a szerepet veszi fel. Komplex modellek esetében, ahol 3 vagy annál több gyermek születik egy családban, ott a testvérkapcsolatok mintája is árnyaltabb lesz az átlagosnál. A középső gyermek megtapasztalja mind az idősebb, mind a fiatalabb testvér szerepét, mely a saját és testvére neme, életkora, valamint korkülönbségük alapján eltérő mintákat jelent. Testvérkapcsolatokat említve nem elhanyagolhatóak az ikrek sem, akik világszerte a testvérek számának 1-3 %-át alkotják.

Esetükben elmondható, hogy lényegében korkülönbség közöttük nincs, viszont születési sorrendjük alapján gyakran a családi kommunikációban ennek ellenére elkülönítik a fiatalabb és idősebb testvért. Ha második gyermek nem születik, akkor az egyedüli gyermek családban betöltött szerepe a testvérpozíciója alapján természetesen nem lesz behatárolható. Egyes eredmények alapján testvérek esetében is megjelenhet az egyfajta egykeség abban az esetben, ha a korkülönbség meghaladja a 7 évet (Toman, 1988). Alfred Adler első között foglalkozott a születési sorrend hatásával a személyiségmodell alakulása szempontjából a családi rendszerben elfoglalt helyzet és testvérpozíció alapján. Kutatási eredményei azt mutatták, hogy az elsőszülött gyermek vágya a hatalom féle nyilvánul meg, szülők elvárásai velük szemben a legmagasabbak. A középső gyermekek gyakran a testvérpozícióból való kiszorítás érzését élhetik meg, mivel a legkevesebb figyelem mutatkozik meg irányukba, kevésbé állnak ki véleményük mellett. A legfiatalabbak a túlféltett, örök kisgyermek szerepet tölthetik be, sok esetben a szülők előnyben részesítik őket, az idősebb testvérek pedig egész életükben tanítani próbálják őket. Az ikrek személyiségének fejlődésével kapcsolatosan az identitás elkülönülésének és kialakulásának nehézségét írja le, amelyben az egyik testvér gyakran alulmarad (Greene & Clark, 1970). Továbbá a születési sorrend vonatkozásában elmondható, hogy elsőszülöttek általában a testvérkapcsolatban erősebb hatással vannak jelen, nagyobb mértékben megfigyelhető náluk a fiatalabb testvér irányába megmutatkozó gondoskodás (Campion-Barr & Killoren, 2015). A gondoskodás mértéke a testvér születését követő időszakban azonban alacsonyabb lehet, mivel az idősebb az addiginál kevesebb figyelmet kaphat, és emiatt haraggal fordulhat szülei és a testvére felé egyaránt, viszont valószínűleg adaptáció eredményeként megjelenik a törődés érzése ezt követően (He, 2024). Bár nem elsődleges gondozó az idősebb testvér, nagyobb korkülönbség esetén részéről a szülői gondoskodás jegyei is megmutatkozhatnak, melyek a kötődés szempontjából sajátos és mélyebb kapcsolatot eredményeznek. Az testvérek közötti esetleges konfliktusok és azok megoldási mechanizmusai pedig előnyösek lehetnek a későbbiekben a szociális interakciók lebonyolításában (Robertson és mtsai., 2014). A másodszülött gyermeket születése pillanatától testvérként lehet definiálni, kötődés a testvér irányába születésétől fogva megfigyelhető a bizalom és a testvértől való függés mellett (Toman, 1988).

A korkülönbség befolyásoló hatásaival kapcsolatban részben ellentmondásosak az eredmények. Buhrmester és Furman (1990) vizsgálatukban azt mutatták ki, hogy konfliktus kisebb korkülönbségű testvéreknél van inkább jelen, mivel a szülők iránti figyelem és a rivalizálás esetleges erőforrásokért ebben az esetben magasabb. Barlay és Péley (2016) ezt a gondolatot

kiegészítik az életkorral, mint befolyásoló faktor, azt találták, hogy minél fiatalabbak és kisebb a korkülönbség, annál nagyobb a konfliktus. Toman (1988) ezzel szemben arról ír, hogy a kis korkülönbség hozzájárul a testvérek közötti közeli kapcsolat kialakulásához. Bank és Kahn (1997) könyvükben hasonló megfigyeléseket írnak le, miszerint a kis korkülönbség és azonos neműség pozitívan hat a testvércapcsolatra és a testvérek közötti azonosulásra. Nemi vonatkozásban nagyobb mértékű a melegség és közelség abban az esetben, ha mindketten lányok, ezzel szemben fiútestvérek vonatkozásában a legmagasabb a testvérek közötti konfliktust mértéke (Buhrmester & Furman, 1990). Mindkettő esetben megemlíthető, hogy a 4-6 éves gyermek testvérével és az azonos nemű szülővel rivalizál az ellenkező nemű szülő figyelméért, mely Freud Ödipális és Elektra komplexus gondolatához visszavezethető a kora gyermekkorban. Barlay és Péley (2016) is azt találták, hogy a konfliktusok gyakorisága fiútestvéreknél magasabb, és fokozódik minél fiatalabbak és közelebbiek korban. Más szakirodalom ezzel ellentétben a konfliktust a nagyobb korkülönbséggel hozza összefüggésbe, mely féltékenység érzéséhez vezethet az idősebb testvér részéről amiért már nem egyedüli gyermek és osztoznia kell mind a szülők figyelmén, mind az erőforrásokon (He, 2024).

Toman (1988) emellett kiemeli, hogy a szokatlanul nagy korkülönbség (7 vagy annál több év) vezethet ahhoz is, hogy a testvérek között szinte egyedüli gyermekes viszony alakul ki, mivel annyira más fejlődési stádiumba vannak jelen adott időpontban a fejlődésük alatt, és inkább serdülőkor környékén kezdenek el közeledni egymás felé. Az alacsony érzelmi viszonyulás a testvér felé szintén nagyobb korkülönbséggel (8 vagy annál több év) és ellenkező neműséggel magyarázható (Bank & Kahn, 1989).

Párkapcsolatok sajátosságai

Az interperszonális kapcsolatok közé tartozik a családi kapcsolat mellett a romantikus szerelmi kapcsolat is. A kapcsolatok kialakítása, fenntartása az emberek alapvető szükségleteinek részét képezik, melyek befolyással tudnak lenni a mentális, érzelmi, valamint fizikai jóllétünkre. Az alapvető szükségletekkel foglalkozott már Abraham Maslow is a 20. század közepén az emberi motiváció kutatásában, mely részét képezi a szeretet és valahová tartozás igénye, mint kapcsolatalkakító motiváció (Maslow, 1943). A szociális kötődés, valahová tartozás igénye továbbá a "belongingness" elméletében is megjelenik, mely azok fontosságával és stabilitásával foglalkozik (Baumeister & Leary, 1995). A romantikus kapcsolatok sajátosságai közé tartozik, hogy jelen van bennük a vonzalom, a kölcsönös függés, az intimitás, az elköteleződés és

emellett a szenvedély, mely részét képezi a szexualitás. A szerelem háttérében az egyik legismertebb koncepció Sternberg szerelmi háromszög elmélete, mely az intimitás, a szenvedély és az elkötelezettség komponenseiből tevődik össze (Sternberg, 1997). Az intimitásban jelennek meg a kötődési érzelmek, ideális esetben mindkét fél megosztja az érzéseit, így a kapcsolat közelivé válik. A tagok közötti kommunikáció mértéke és a kölcsönösség a kapcsolat minőségére hatással lehet. A szenvedély a motivációs hajtóerő, mely a szerelem kialakulásának alappillére. Ennek része a szexualitás, az erotikus kíváncsiság, vágy és fizikai vonzerő két személy között, mely hatással lehet a szexuális érzelmek mértékére, ezáltal pedig a kapcsolati elégedettségre. Az elkötelezettség, mint kognitív komponens jelenik meg, a szerelmi viszonytal összefüggő döntésekre és vélekedésre utal, magában foglalja a kapcsolat rövid és hosszútávú aspektusait. Amennyiben mindhárom komponens egyensúlyba kerül, beteljesült szerelemről beszélhetünk, mely viszont Sternberg elképzelése szerint ritka állapot. Úgy gondolja, hogy egy párkapcsolatban az összetevők különféle mintázatokon mennek keresztül, a két tag másként élheti meg a kapcsolat adott szakaszát. Sikeres kapcsolatot akkor lehet megfigyelni, ha a partnerek összhangba tudják hozni az elvárásaikat (Sternberg, 1997) A párválasztás pszichológiájával kapcsolatosan ismét felmerülhet Freud neve. Pszichoanalitikus szemlélet révén írta le a szülőimágó keresésének elméletét, mely a párválasztás meghatározó tényezőjeként az Ödipális-komplexust és más korai élményeket, a szülők szerepét, vagyis imágóját és a libidófejlődést írja le. Freud szerint a párválasztáskor érzelmi kapcsolat megismétlődésének igénye van a fókuszban, mely az ellenkező nemű szülő imágójából fakad. Ennek következménye, hogy az azonos nemű szülővel identifikálódnak, mely nagy hatással bír a személyiségfejlődés szempontjából (Bányai & Varga, 2013). A korai kötődés mintázatainak sajátosságai a felnőttkorban a romantikus kapcsolatok kialakításában és fenntartásában is szerepet játszanak, sőt, a hosszútávú párkapcsolatokat lényegében kötődésként lehet értelmezni (Ainsworth, 1989 in Robertson és mtsai, 2012).

Párkapcsolat és korábbi empirikus kutatás eredményei

Párkapcsolatok tekintetében végzett kutatások túlnyomó többségében vizsgálták a személyek általános jóllétét és önértékelését, mely minkét esetben a párkapcsolat minőségével volt összefüggésben és jobb szexuális elégedettséget jelentett (Mund és mtsai, 2015, Braithwaite & Holt, 2017, Avcı és mtsai, 2023). Emellett a szexuális elégedettség és szexuális attitűdök tekintetében is találtak sajátosságokat. Hendrick és Hendrick (2006) a szexuális attitűdök 4 csoportját különítették el. A Megengedő alszála a szabad, kötelezettségmentes, testi

élvezetetekre összpontosító, megengedő attitűdökre vonatkozik. A Fogamzásgátlás az ezzel kapcsolatos felelősség érzetével és nézeteivel foglalkozik. A Bensőségesség dimenzió az idealisztikus, bensőséges attitűdöket tartalmazza, a szexualitás érzelmi és társas aspektusaival foglalkozik. A negyedik dimenzió az Instrumentalitás, mely hasonló a Megengedő attitűdhez, viszont ebben a szexualitás praktikus, testi és fizikai részére fókuszáló attitűdök jelennek meg (Csonka és mtsai, 2017). Az attitűdökkel kapcsolatban nemi vonatkozásban azt találták, hogy férfiakra jellemzőbb a rosszabb párkapcsolati elégedettség mellett a megengedő és instrumentális attitűd, míg nők esetében az eredmények ellentmondásosak, nem minden eredmény támasztotta alá a másik két attitűd erőteljesebb jelenlétét (Hendrick & Hendrick, 1987). Az önértékelés hatása nem csak egyéni szinten, hanem társas kontextusban is megjelenik, így hatásának vizsgálatával érdemes foglalkozni ebben az összefüggésben is. Párkapcsolatban élő személyek önértékelésének mértékét pozitív és negatív irányba képes befolyásolni a partnerek egyéni önértékelése (Mund és mtsai., 2015). Emellett a mentális jóllét és önértékelés között is pozitív összefüggést találtak kapcsolaton belül, mely a szexuális elégedettségre volt hatással. Ezek együttesen továbbá előre jelezték a párkapcsolati elégedettség magasabb mértékét (Petersen & Hyde, 2011). A partnereket érintő, úgynevezett diádikus stressz és a stresszhelyzettel való megküzdés szintén befolyással bír a kapcsolat szintjén, mely kapcsolati és élettel való elégedettséggel szintén összefügg (Martos és mtsai, 2012). Nemi különbségek ebben a vonatkozásban is jelen vannak főként a stressz kommunikációt illetően. Férfi és női kitöltők is azt jelezték vissza, hogy a nők gyakrabban és hangsúlyosabban fejezik ki a stresszt, mint a férfiak. A romantikus kapcsolatokra jellemző, hogy a korai szakaszban a legmagasabb az egyének önértékelése, mely idővel stabilizálódik, mivel a személyek alkalmazkodni kezdenek a párkapcsolati dinamikához (Mund és mtsai, 2015). Nemek közötti eltérések tekintetében említhető meg Avcı és mtsai (2023) kutatása, akik női mintával dolgoztak. Eredményeik rámutatnak, hogy a tartós kapcsolat kialakítása a szexuális elégedettség magasabb szintjét eredményezte, éppúgy, mint a magasabb önértékelés. Idősebb nők mintájukban rosszabb szexuális elégedettségről számoltak be, mely az önértékelés csökkenését jelentette, annak ellenére, hogy Erol és Orth (2014) a személyek önértékelését az életkor előrehaladtával hozta összefüggésbe, tehát minél idősebb volt a személy annál nagyobb mértékű volt az önértékelése. A szexuális viselkedésre való hajlam alapján a férfiakra jellemzőbb, hogy beszámoltak a közösülésről, erotikus tartalmak nézéséről és önkielégítésről is, illetve a partnerek gyakoriságának tekintetében is magasabb számok figyelhetők meg náluk, emellett pedig kevésbé kötelezettségvállalók (Bailey és mtsai, 1987.). Bowlby összefüggésbe hozta kötődési vizsgálatai nyomán a romantikus érzelmek megélését és kifejezését addigi

tapasztalatokkal, melyeket a személy a szociális fejlődésének korábbi szakaszában élt meg (Cole & Cole, 2006). Ennek tudatában megvizsgálva a férfiakkal kapcsolatos adatokat arra a következtetésre juthatunk, hogy a korai kötődési mintázat mellett a romantikus érzelmek kifejezése és megélésének nehézsége utalhat az elköteleződési hajlandóság kisebb szintjére. A férfiak viselkedési mintáit továbbá indokolhatja evolúciós szempontból, hogy a génjeik átörökítése érdekében gyakrabban váltogatják partnereiket és magasabb a szexuális aktivitásról számolnak be, mint a nők (Schmitt és mtsai, 2010).

A romantikus kapcsolatok éppoly összetettek, mint más személyes kapcsolataink, melyeket sok tényező tud befolyásolni, beleértve az önértékelést, a mentális egészséget, a szexuális attitűdöt, életkorunkat és nemünket is. Az összefüggések feltárása és mélyebb tanulmányozása révén pedig megérthetjük egyes nehézségek kialakulásának okát, és a probléma megoldásának módját. A testvércapcsolatok és a romantikus kapcsolatok közötti összefüggéssel kapcsolatban pedig a kötődés korai sajátosságait és azok hatásait a fiatal felnőttkorban érdemes megvizsgálni.

Kutatási kérdés és hipotézisek

Kutatásom arra keresi a választ, hogy a testvérkapcsolatok minőségének milyen hatása van a személy párkapcsolati elégedettségére és páros megküzdésére?

Hipotézisek

1. A családi állapot befolyásolja a testvérkapcsolatok minősége és az önértékelés, mentális jóllét közötti kapcsolatot.

1.1. A párkapcsolatban, élettársi kapcsolatban és házasságban élők önértékelése, mentális jólléte, párkapcsolati elégedettsége és a testvéri közelség között negatív összefüggés van.

1.2. Egyedülállók testvéri közelsége a jóllét magasabb szintjével van összefüggésben, mely pedig magasabb önértékelést eredményez.

2. A testvérkapcsolatok minősége és a párkapcsolat minősége között összefüggés van.

3. A testvérpárok nemi összetétele (azonos vagy ellenkező nemű) befolyásolja a testvérkapcsolat minősége és a párkapcsolat minőségével való összefüggést.

3.1. Azonos nemű testvéreknél magasabb testvéri közelség figyelhető meg, mint az ellenkező nemű testvérek esetében

3.2. Lányokból álló testvérkapcsolatokat magasabb szintű testvéri közelség jellemzi, mint a fiúkból álló testvérkapcsolatokat.

3.3. Lánytestvérek közelsége pozitív összefüggést mutat a párkapcsolati elégedettséggel és párkapcsolati páros megküzdéssel

4. A testvérek közötti korkülönbség befolyásolja a testvérkapcsolatok minősége és a párkapcsolat minősége közötti kapcsolatot.

4.1. Kis korkülönbség esetén a testvéri közelség és a párkapcsolati elégedettség között negatív összefüggés figyelhető meg, míg a testvéri konfliktus esetében pozitív.

4.2. Nagy korkülönbség esetén a testvéri közelség, a testvéri konfliktus és a párkapcsolati elégedettség között pozitív összefüggés van.

További kutatási kérdések:

1. A testvérkapcsolatok összefüggésben állnak a személy szexuális attitűdjével?

2. Testvérrel rendelkező személyek esetében van-e összefüggés a személy családi állapota és a szexuális attitűdje szempontjából?

Módszer

A kutatás az Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pedagógiai és Pszichológiai Intézetében zajlott, „A testvérkapcsolatok milyenségének hatása a személy párkapcsolati elégedettségére és szexuális attitűdjére” címmel. A kutatás etikai engedélyének száma: 2024/419. A kutatás online, kényelmi mintavétellel zajlott. A kérdőívsomag kitöltéséhez 18 éven felüli nők és férfiak segítségét kértük, akik nyilatkoztak mentális jóllétükről, önértékelésükről, szexuális attitűdjeikről, a párkapcsolatukról, illetve testvérkapcsolatukról. A kitöltés önkéntes alapon, anyagi javadalmazás nélkül történt, és bármikor megszakítható volt. A kitöltés ideje 20-25 perc volt nagyjából, hosszát befolyásolta, hogy a személy milyen családi állapotot jelölt meg, illetve, hogy volt-e testvére.

Mérőeszközök

A kutatásban az alábbi kérdőívsomag lett felhasználva:

- Saját szerkesztésű kérdőív a demográfiai adatokra, párkapcsolatra és a testvérekre vonatkozóan
- Mentális Egészség Teszt (MET)
- Rosenberg Önértékelés Skála (RSES-H)
- Rövid Szexuális Attitűdök Skála (BSAS)
- Kapcsolati Elégedettség Skála (RAS-H)
- Páros Megküzdés Kérdőív (DCI)
- Testvérkapcsolati Kérdőív (SRQ-HU)

A saját szerkesztésű demográfiai kérdőív (2. Melléklet) a kitöltő neme, életkora, családi állapota, legmagasabb iskolai végzettsége, anyagi háttere és életkörülményeivel való elégedettségre vonatkozó kérdéseket tartalmaz. Amennyiben a személy azt nyilatkozza, hogy van testvére, akkor a születési sorrendben elfoglalt helyéről, a testvérsorrendben egymást követő legnagyobb korkülönbséggel rendelkező testvérének életkoráról és neméről gyűjtünk adatot, illetve a kommunikáció gyakoriságáról, egy háztartásban való életről és testvérével a biológiai viszonyukról kérdezzük. Az utóbbi kérdés szenzitivitása miatt nem kötelezően megválaszolendő, azonban minden kitöltő megtette. Emellett a testvérrel rendelkező

személyekkel felvettük a Testvércapcsolati Kérdőívet. Továbbá párcapcsolati sajátosságokra vonatkozó kérdéseket is feltettünk, melyek a kitöltő jelenlegi kapcsolatára vonatkoznak. Amennyiben a kitöltő egyedülálló családi állapotot jelölt meg ezeket a kérdéseket és a párcapcsolati kérdőívek kitöltését részéről mellőztük.

Mentális Egészség Teszt (3. Melléklet; Vargha és mtsai, 2020)

A Mentális Egészség Teszt kidolgozása Vargha, Zábó, Török és Oláh nevéhez köthető, 2018-ban történt a magyar felnőtt populáción. Két évvel később, 2020-ban végeztek rajta átfogó validitásvizsgálatot, mely nagy számú eredményeivel a teszt reliabilitását és validitását igazolták, ezzel véglegesítve a kérdőívet. A kérdőív a mentális egészség öt alappillér mérésére szolgál: jóllét, savoring, alkotó-végrehajtó hatékonyság, önreguláció, reziliencia. A jóllét skála a szubjektív jóllét pozitív-negatív élményeinek arányáról, a szubjektív lelki állapot minőségéről és a boldogság globális szintjéről informál átfogóan. A savoring kifejezés arra vonatkozik, hogy a személy milyen mértékben képes átélni, megteremteni és fenntartani a pozitív élményeket, illetve mennyire tudja ezeket fokozni. Ennek a skálának a kidolgozásához a Rövidített Savoring Hit Kérdőív három tételét használták fel, melyek a nagymértékben meghatározzák a kérdőív pontszámát, és tartalmuk nagymértékben átfogó képet tud adni. Az alkotó-végrehajtó hatékonyság a személynek arra a képességére utal, hogy képes egy nehéz alkalmazkodást igénylő helyzet körülményeivel megbirkózni vagy megváltoztatni azt, így eljutni saját céljaihoz, illetve a terveit szándékai alapján megvalósítani, akkor is, ha ez önmaga, vagy környezete fizikai vagy szociális részére vonatkozik. Ennek a skálának a kialakításához a Rövidített Pszichológiai Immunrendszer Kérdőív megegyező elnevezésű skálájának négy tételét használták fel, illetve ehhez még társították a Pszichológiai Immunrendszer Kérdőív egy tételét, mely fontos összetevője a hatékonyságnak. Az önreguláció az érzelmi állapotok kontrolljára, az önszabályozás hatékonyságára, a tartós figyelemre és a tudati működés feletti kontrollra vonatkozik, mely mérésére a Rövidített PIK kérdőív azonos megnevezésű skálájának három tételét választották ki. Az utolsó skála a reziliencia, mely a lelki rugalmasságot, a pszichológiai ellenálló képességet jelenti. Segítségével képesek vagyunk a stresszes helyzetekhez alkalmazkodni, negatív impulzusokból, problémákból és lelki megrázkódtatásokból pedig gyorsan és hatékonyan képesek vagyunk felépülni. Ennek tételei az első változathoz képest megváltoztak, mivel sok mérőskála létezik a felmérésére. A szerkesztők szerettek volna egy nemzetközileg elismert mérőeszközt felhasználni a legjobb eredmények eléréséhez, így a Smith és munkatársai (2008) nevéhez köthető Brief Resilience

Scale négy könnyen érthető tétele alapján fogalmazták meg a MET kérdőívben szereplő végleges változatot. Az öt skála Cronbach-alfa értéke az eredeti publikáció szerint 0,70 feletti, a saját mintámban az összérték pedig 0,627. A kérdőív összesen 18 tételt tartalmaz a fentebb említett felosztás és skálák alapján, melyek válaszadására 6-fokú Likert-típusú skála áll rendelkezésre. Az utolsó kérdés kivételével az 1=egyáltalán nem jellemző, míg a 6=teljes mértékben jellemző válaszlehetőséget jelent, a 18. kérdésnél ez 1=nagyon nem, 6=nagyon igen. Az első három skála csak pozitív formában megfogalmazott kérdéseket tartalmaz, az Önreguláció csak negatív, a Reziliencia pedig 2 pozitív és 2 negatív tételből áll. A negatív tételek pontszámai megfordításra után az elért pontszámok összegének átlagolásával kapjuk meg a végső pontértéket. A magasabb elért pontszám a nagyobb mértékű mentális egészséget jelent.

Rosenberg Önértékelés Skála (4. Melléklet; Sallay és mtsai, 2014)

A Rosenberg Önértékelés Skála a leggyakrabban alkalmazott, legtöbb nyelvre lefordított mérőeszköz az önértékelés felmérésének szempontjából. 1965-ben publikálták, eredeti címe Rosenberg Self-esteem Scale (RSES), megbízhatósága, eredményei és más mutatókkal való összefüggései kultúrközi vizsgálatokban is megjelennek. A kérdőív szerkezete napjainkig vizsgált, eredetileg egydimenziós jellemzőként alkalmazták, azonban újabb faktorelemzést alkalmazó pszichometriai vizsgálatok révén három alternatíva jelent meg. Sallay és munkatársai 2014-ben publikált alternatív fordításukkal és kutatásukkal a kérdőív alkalmazásának a módszertani megalapozását szeretnék erősíteni. A 10 ítemes kérdőív a globális önértékelés mértékét méri 4 fokú Guttman típusú skálán, ahol az 1=egyáltalán nem értek egyet, a 4=teljesen egyetértek, az pontszám nagysága az önértékelés magasabb szintjével függ össze. Az önértékelést egy viszonylag stabil jelleg, mely összefügg a személy életkorával és nemével. Az eredményeik alapján a bifaktorális megoldás volt szignifikánsan jobb. A validálásban szereplő Cronbach-alfa érték 0,865 és 0,876 közötti, a saját mintámban pedig 0,907 lett.

Rövid Szexuális Attitűdök Skála (5. Melléklet; Csonka és mtsai, 2017)

Szexuális attitűdök mérésére szolgál a Csonka és munkatársai Rövid Szexuális Attitűdök Skálája, mely Hendrick és munkatársai 2006-os Brief Sexual Attitudes Scale 2017-es

adaptációja fiatal felnőtt mintán. A kérdőív létrehozásához alapul szolgált az eredeti, 43 tételes Sexual Attitudes Scale, melynek rövidebb, korszerűbb változatát akarták létrehozni. Az új, 23 tételes verzió szintén négy faktorból áll: Megengedő attitűd, Bensőségesség, Instrumentalitás és az előzőhöz képest más megnevezésű alskála, a Fogamzásgátlás. A Megengedő attitűd-Permissiveness dimenzió, a szabad, kötelezettségmentes, testi élvezeteket kereső, énes jellegű viszonyulási formákat foglalja magába. A Fogamzásgátlás-Birth Control alskála a felelősség, felelősségtudatosság, és azzal kapcsolatos nézeteket tartalmazza, melyek révén nem találtak nemi különbségeket, illetve stabil összefüggést párkapcsolati dimenziók vizsgálatában. A Bensőségesség-Communion a bensőséges, idealisztikus szexuális attitűdöket méri, szexuális érzelmek és társas aspektusok szempontjából elsősorban. Instrumentalitás-Instrumentality dimenzió a Megengedőhöz hasonlóan a szexualitást énes vonatkozásban közelíti meg, élménykereső, alkalmi és örömkereső, elköteleződést kerülő részről, azonban ebben a dimenzióban a testi-fizikai és praktikus vonatkozásaira fókuszál. A kérdőívnek 23 tétele van, melynek megválaszolására 5-fokú Likert típusú skála állt rendelkezésre, mely esetében az 1=egyáltalán nem értek egyet, 5= teljesen egyetértek. Az egyes alskálák Cronbach-alfa eredménye az adaptációban a következők voltak: *Megengedő: 0,88, Fogamzásgátlás: 0,71, Bensőségesség:0,70 és Instrumentalitás: 0,76*. A saját mintámban az értékek magasabbak a *Megengedő:0,84, a Fogamzásgátló:0,78, a Bensőségesség:0,72, az Instrumentalitás* kivételével, mely 0,68.

Kapcsolati Elégedettség Skála (6. Melléklet; Martos és mtsai, 2014)

Martos és munkatársai 2014-ben megjelent tanulmányokban mutatták be Hendrick (1988) egy másik munkásságának, a Relationship Assessment Scale-nek a magyar változatát és ennek pszichometriai jellemzőit. A Kapcsolati Elégedettség Skála többfajta párkapcsolat vizsgálatához használható rövid, megbízható mérőeszköz, mely a pár együttélésétől függetlenül szolgál adatokat. A kérdőív hét itemből áll, melyek a kapcsolati elégedettséget mérik fel, ezek közül öt pozitív és kettő negatív megfogalmazású. A válaszadás 5-fokú Likert típusú skálán lehetséges, ahol 1= kevéssé, 5=nagyon. Az eredeti publikációban a Cronbach-alfa értéke 0,91-0,93 közötti volt, ez a saját mintámban 0,85 lett. A kérdőív kiegészül egy nyolcadik kérdéssel, mely nem része az eredeti kérdőívnek, a kérdés azzal kapcsolatos, hogy a kitöltő mennyire tartja kielégítőnek a szexuális kapcsolatukat. A kapcsolati elégedettség értéke nem tartalmazza ennek eredményét sem az eredeti publikáció szerint, sem pedig a munkámban.

Páros Megküzdés Kérdőív (7. Melléklet; Martos és mtsai, 2012)

Szintén Martos Tamás és munkatársai (2012) nevéhez köthető a Páros Megküzdés Kérdőív magyar nyelvű kidolgozása. Bodenmann a Dyadic Coping Inventory-t párkapcsolati megküzdési folyamatok és készségek feltárására alkotta meg. A kapcsolatot érintő, úgynevezett diádikus stresszre az jellemző, hogy mindkét tag számára érzékelhető, értékelésben konszenzus van a párok között, és mindkettőjüket érinti. Bodenmann három csoportra osztja a diádikus stresszt megközelítés alapján: partner érintettsége közvetett, vagy közvetlen módon, stressz eredete alapján, lehet páron belüli és páron kívüli, illetve az idői mintázat szerint eltérően, egyszerre vagy valamelyik párt késéssel érintheti a stressz. A kérdőív segítségével a partnerek megküzdési módjait a 10 alskála alapján lehet elkülöníteni, melyekből 4 összevont skála hozható létre, illetve kiszámítható egy teljes DCI pontszám. A 10 alskála: saját stressz-kommunikáció, támogató páros megküzdés saját részről, átvállalt páros megküzdés saját részről, negatív páros megküzdés saját részről, a partner stressz-kommunikációja, támogató páros megküzdés a partner részéről, átvállalt páros megküzdés a partner részéről, negatív páros megküzdés a partner részéről, közös páros megküzdés és a közös megküzdés értékelése. Az összevont skálák ez alapján a páros megküzdés saját, illetve partner általi észlelése, a pozitív és negatív megküzdés. Az összevont DCI skála Cronbach-alfa értéke az eredeti munkában 0,927, a saját mintámban pedig 0,909 lett.

Testvérkapcsolati Kérdőív (8. Melléklet, Barlay & Péley, 2016)

A személyes kapcsolataink speciális fajtáját, a Testvérkapcsolati Kérdőív felvételével mértük. A kérdőív magyar adaptációja Barlay és Péley 2016-os munkássága, akik az eredeti 1985-ös, Furman és Buhrmester nevéhez köthető Sibling Relationship Questionnaire-t fordították le és validálták magyar mintán 25 éves korig. A jelen munkám tekintetében emiatt 43 főt kellett kizárnom a statisztikai vizsgálatok elvégzése előtt. Az eredeti kérdőív szerkezetétől eltér a magyar változat, mely saját faktorszerkezet létrehozásával 10 faktoros és 3 dimenziós struktúrát hozott létre. A faktorok a következők: proszociális magatartás, együttlét, bizalom, példakép másik, hasonlóság, példakép én, versengés, veszekedés, apai részrehajlás és anyai részrehajlás. Az első dimenzió a Közelség nevet kapta, mely az első hat faktort tartalmazza, a Konfliktus dimenzió a versengést és veszekedést, míg a Szülői részrehajlás dimenziója az utolsó kettő faktorból áll. A kérdőív faktorainak Cronbach-a értéke a hazai adaptációban 0,78-0,90 közé esett, jelen mintában 0,657-0,805. A 27 ítemes rövidített változat pontozása egy 5-fokú Likert

típusú skálával történik, melyek faktoronként elért eredményeit átlagolással kapjuk meg. Ez alól kivétel az apai és anyai részrehajlás faktor mely esetében a középponttól való eltérés értékét vizsgáljuk, az érték pedig az átlagból számítható, mivel a skálák az elfogultság abszolút értékét vizsgálják. A vizsgált populáció esetükben 8-25 éves kor közötti személy lehetett, akinek van legalább egy biológiai testvére, akivel a korkülönbség nem több, mint 15 év, több testvér esetén pedig a korban közelebbi testvérrel való kapcsolatot vizsgálták. A kérdőív szerkesztőitől megtudtam, hogy mintájukban a legkisebb korkülönbség az ikreken túl a 13 hónap volt, ezt követően 2 év alatti, 3-5 év közötti és annál nagyobb korkülönbségű csoportokra osztották fel a mintát és vizsgálták a szülői részrehajlás értékével való összefüggést, melyben azt találták, hogy nagy korkülönbség esetében nő a szülői részrehajlás abszolút mértéke.

Eredmények

Leíró statisztika

A teljes mintám 225 fő, melyből 54 férfi és 171 női kitöltő. Az átlagéletkor férfiak esetében 22 és fél évet meghaladja ($M=22,7$, $SD= 3,1$), míg nőknél minimálisan magasabb, mint 22 ($M=22,03$, $SD=5,5$). A kitöltők legmagasabb iskolai végzettsége szerint 158 fő rendelkezik gimnáziumi vagy szakközépiskolai érettségivel, középfokú technikumi végzettséggel, egyetemi vagy főiskolai diplomával 44-en, míg felsőfokú szakképzést 13 fő végzett el. A családi állapot szerinti eloszlás az alábbiak szerint alakult: Egyedülálló személy ($N=88$) és párkapcsolatban élő kitöltők ($N=92$) közel ugyanannyian voltak, míg élettárral ($N=33$) és házastárral ($N=12$) élők jóval kevesebben.

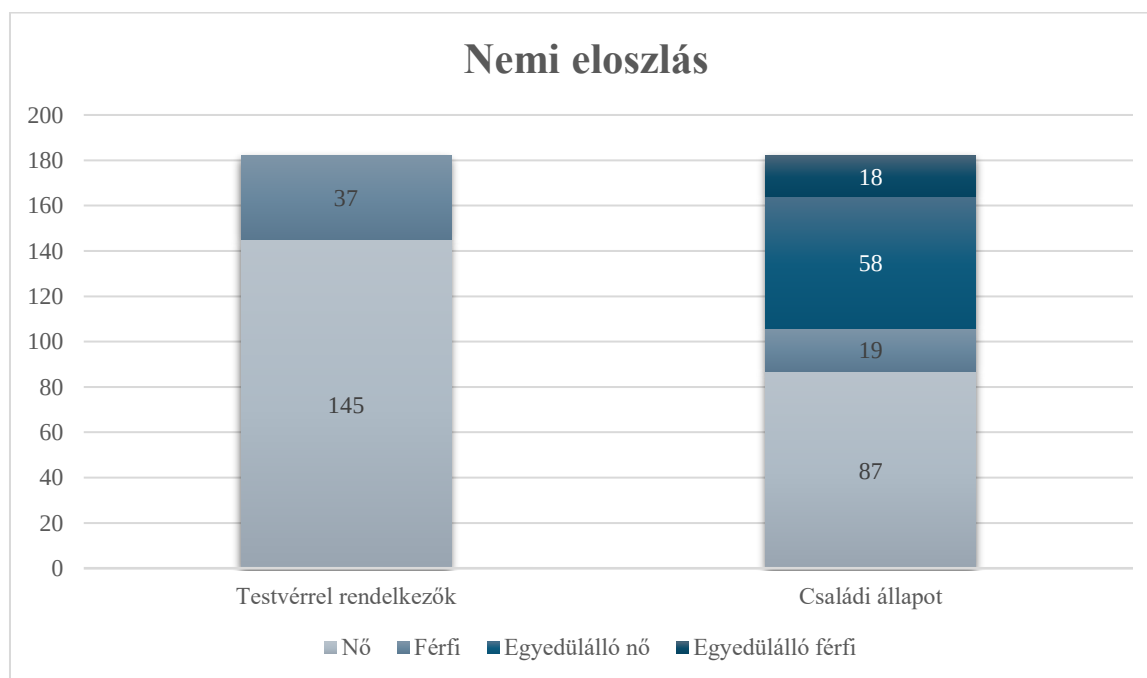
Kitöltők testvérszáma alapján 1 testvérrel rendelkezik a mintám több mint fele, 52,4% ($N=118$) mely a magyar tipikus családmódel szerinti tendencia (KSH, 2020), 2 testvérrel pedig 28,8% ($N=65$) személy, 3 vagy annál több testvérrel pedig összesen 8,8% ($N=20$). Akik azt nyilatkozták, hogy nincs testvérük, a minta 9,7%-át jelentik ($N=22$). A testvércapcsolat szempontjából elmondható, hogy a mintám nagyrészt vérszerinti testvércapcsolatokra vonatkozik, mivel közel 88%-ban ($N=178$) a kitöltők eszerint válaszoltak. Féltestvérek összesen 10%-át ($N=21$) teszik ki a mintámnak, míg 1-1% a mostohatestvérek és az örökbefogadott testvérek aránya ($N=2$). A kitöltőket kérdeztem arról is, hogy testvérükkel egy háztartásban élnek-e, mivel a kapcsolatuk tekintetében egy befolyásoló faktor lehet. A kitöltők több mint fele, 120-an testvérétől külön, míg testvérevel egy háztartásban 83-an élnek. A születési sorrend eloszlása ennél árnyaltabb. A mintám fele elsőszülött gyermek ($N=102$),

harmada a legfiatalabb ($N=75$) a családban és kevesebb, mint a negyede középső gyermek ($N=26$). A kommunikációt tekintve a legtöbben csak hetente többször kommunikálnak a testvérükkel ($N=103$), minden napi kontaktban a mintám kevesebb mint harmada van ($N=64$). Továbbá vannak, aki csak havonta ($N=28$), vagy annál ritkábban ($N=6$), és olyanok is, aki nem tartják a kapcsolatot a testvérükkel ($N=2$).

A kutatásom fókuszában a testvérkapcsolat milyenségének hatása van párkapcsolati vonatkozásban. A testvérkapcsolati kérdőívet 25 éves korig validálták, így az adataim eszerint szűrtem le. A nemek szerinti arány és a családi állapot – egyedülálló vagy párkapcsolatban, élettársi kapcsolatban, házasságban él - alábbiak szerint alakult:

1. Ábra

Minta nemi eloszlása és családi állapot szerinti eloszlás

Mint látható, az adataim 182 főre csökkentek, 20,3% lett a férfi kitöltő ($N=37$), a nők pedig 79,7%-át képezik a mintámnak ($N=145$). Az átlagéletkorban is változás figyelhető meg, férfiak esetében ebben a mintában meghaladta a 21 és fél évet ($M=21,59$, $SD=1,572$), nőknél pedig a 20 és fél évet ($M=20,77$, $SD=1,835$). A családi állapot vonatkozásában elmondható, hogy a szűrés után 106 kapcsolatban élő férfi ($N=19$) és nő ($N=87$) volt, míg az egyedülállóak kevesebben, 76-an voltak, majdnem ugyanannyi férfival ($N=18$) viszont kevesebb nővel ($N=58$).

Első hipotézis tesztelése

Az első hipotézisem a testvérkapcsolatok minőségére, az önértékelésre és a mentális jóllét közötti kapcsolatra vonatkozik, melyre feltevésem szerint befolyással van a személy családi állapota. Előelemzésként a két csoport – az egyedülállók és a kapcsolatban élők – összehasonlításához elvégeztem egy független mintás t-próbát, a nem normál eloszlás miatt ($W=0,636$, $p<,001$) Mann-Whitney U tesztet. Az eredmények az 1. Táblázatban láthatóak.

1. Táblázat

Mann-Whitney U T-teszt eredményei az egyedülállók és kapcsolatban élők csoportjai között

	Teszt statisztika	p	Rank-Biserial korreláció
Jóllét	2930,500	0,653	-0,036
Önértékelés	2980,500	0,584	-0,020
Testvéri közelség	2803,500	0,800	-0,078
Testvéri konfliktus	3453,500	0,072	0,136

Megjegyzés. * $p<,05$, ** $p<,005$, *** $p<,001$ Hatásméretet a Cohen'd-vel adtam meg.

Az elemzés alapján látható, hogy egyetlen változó esetében sem volt megfigyelhető szignifikáns különbség. Az alhipotéziseim a kapcsolatban élő és testvérrel rendelkező személyekre, valamint az egyedülálló és testvérekkel rendelkező személyekre vonatkoznak. A kapcsolatban élők csoportjában negatív kapcsolatot feltételezek a mentális jóllét, az önértékelés, a párkapcsolati elégedettség és a testvéri közelség között. Utóbbi esetében pedig a testvéri közelség dimenzió, az önértékelés és a mentális egészség között pozitív összefüggést feltételezek. Ennek vizsgálatára korrelációt készítettem a kapcsolatban élők, majd az egyedülállók adataival. A korrelációs előtt normalitást vizsgáltam, mely eredménye a normalitástól való eltérésre utal a kapcsolatban élők ($W=0,521$, $p<,001$) és az egyedülállók ($W=0,973$, $p=0,018$) esetében is, így mindkét esetben Spearman-féle rangkorrelációt alkalmaztam. Az eredmények a csoportok szerinti bontás alapján a 2. és 3. Táblázatban láthatóak.

2. Táblázat

Spearman-féle korrelációs mátrix a testvéri közelség, önértékelés, jóllét és párkapcsolati elégedettség közötti hatások vizsgálatára párkapcsolatban élők esetében

		Testvéri közelség	Önértékelés	Jóllét
Önértékelés	rho	0,035	-	-
Jóllét	rho	-0,117	0,588***	-
Párkapcsolati elégedettség	rho	0,278**	0,226*	0,318*

Megjegyzés. * $p<,05$, ** $p<,005$, *** $p<,001$

Az elvárt eredményekkel ellentétes adatok figyelhetők meg a korrelációs elemzés alapján. A párkapcsolatban élők csoportjában a testvéri közelség és önértékelés, valamint a jóllét közötti kapcsolat nem szignifikáns. Ezzel szemben a testvéri közelség és a párkapcsolati elégedettség között egy szignifikáns, pozitív, gyenge kapcsolat van. A párkapcsolati elégedettség emellett az önértékeléssel és a jólléttel is szignifikáns, pozitív, de gyenge kapcsolatban van. Ezek az eredmények azt jelentik, hogy a hipotézisem nem tudtam statisztikailag alátámasztani, elvárásaimmal ellenkező eredményeket kaptam.

3. Táblázat

Spearman-féle korrelációs mátrix a testvéri közelség, önértékelés és jóllét közötti hatások vizsgálatára egyedülállók esetében

		Testvéri közelség	Önértékelés
Önértékelés	rho	0,338**	-
Jóllét	rho	0,306**	0,585***

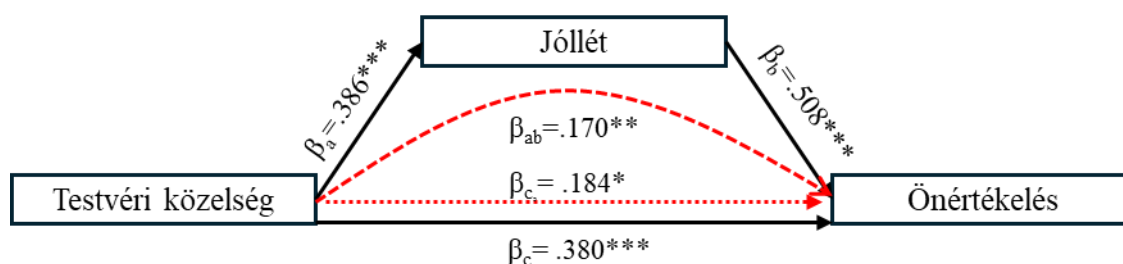
Megjegyzés. * $p < ,05$, ** $p < ,005$, *** $p < ,001$

A testvéri közelség és az önértékelés eredménye között szignifikáns, pozitív, gyenge kapcsolatot állapítottam meg, éppúgy, mint a közelség és mentális jóllét között. Megvizsgáltam emellett még a testvéri konfliktus dimenziót, mely az önértékelés ($rho = 0,102$, $p = 0,380$) és a jóllét ($rho = 0,013$, $p = 0,908$) esetében is pozitív kapcsolatot mutat, viszont az eredmények nem szignifikánsak. Továbbá az önértékelés és jóllét közötti kapcsolatot is kiemelném, mely esetén pozitív, közepesen erős szignifikáns kapcsolat figyelhető meg, mely a szakirodalomban megjelenő kettő közötti összefüggést alátámasztja a mintámban is. Az eredményekből csoportok közötti eltéréseket figyelhetünk meg.

A második alhipotézisem elemzéséhez egy mediációs vizsgálatot végeztem el a közelség közvetlen és közvetett hatásának felmérésére előbb az egyedülálló, majd a kapcsolatban élő személyek jólléte és önértékelése szempontjából. A mediációk a 2. és 3. ábrán láthatóak.

2. Ábra

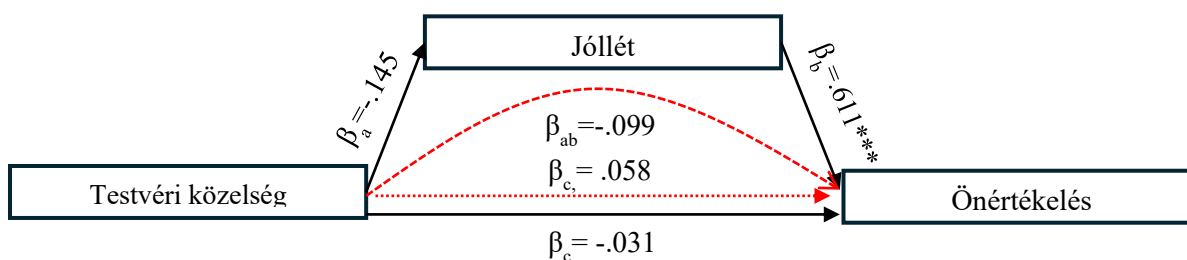
Mediációs vizsgálat az egyedülállók testvéri közelsége, jólléte és önértékelése között

Az egyedülálló kitöltők esetében a mediációs elemzéssel a testvéri közelség, jóllét és önértékelés összefüggésrendszerén egy részleges mediációt igazoltam. A testvéri közelség részben közvetlenül hat az önértékelés érzésére, részben pedig indirekten, a jóllét növelésével növeli az önértékelés mértékét ebben a csoportban.

3. Ábra

Mediációs vizsgálat a kapcsolatban élők testvéri közelsége, jólléte és önértékelése között

A kapcsolatban élő személyek adatai arra utalnak, hogy ebben a csoportban a testvéri közelség, a jóllét és az önértékelés között nincs direkt vagy indirekt kapcsolat. Egyetlen eredmény szignifikáns, mely a jóllét és önértékelés közötti kapcsolatra utal. A mediációs vizsgálataim révén tehát eltérés figyelhető meg az egyedülállók és kapcsolatban élők között.

Második hipotézis tesztelése

A második hipotézisem a testvérkapcsolatok és a párkapcsolatok minősége közötti viszony tanulmányozására fókuszál. Az adataim tesztelésére korrelációt végeztem el a teljes minta felhasználásával, mely eloszlása nem normál ($W=0,493$, $p<,001$), emiatt Spearman-féle korrelációt futtattam le a testvéri közelség és konfliktus, valamint párkapcsolati elégedettség és párkapcsolati páros megküzdés összefüggéseinek feltárására.

4. Táblázat

Spearman-féle korrelációs mátrix a testvéri közelség, konfliktus és párkapcsolati elégedettség, páros megküzdés közötti hatások vizsgálatára

		Testvéri közelség	Testvéri konfliktus
Testvéri konfliktus	rho	-0,156*	-
Párkapcsolati elégedettség	rho	0,223*	-0,026
Párkapcsolati páros megküzdés	rho	0,340***	-0,032

Megjegyzés. * $p<,05$, ** $p<,005$, *** $p<,001$

A korreláció eredményei alapján elmondható, hogy a testvéri közelség és a testvéri konfliktus között egy szignifikáns, negatív kapcsolat van, mely azonban nagyon gyenge. Szintén

szignifikáns, viszont pozitív kapcsolat van a testvéri közelség és a párkapcsolati elégedettség között és a közelség és a párkapcsolati páros megküzdés között, mindkét esetben gyenge összefüggést láthatunk. A testvéri konfliktus és párkapcsolati elégedettség, illetve megküzdés között pedig nincs szignifikáns kapcsolat jelen.

Harmadik hipotézis tesztelése

A harmadik hipotézisem fókuszában az azonos és ellenkező nemű testvérpárok viszonyának felderítésére áll. Az alhipotézisem alapján, az azonos neműek esetében feltételezek magasabb testvéri közelséget. A teszteléshez lefuttattam egy független mintás t-próbát, mely az adatok nem normál eloszlása miatt ($W=0,709$, $p<.001$) Mann-Whitney U teszt volt. Eredményei alábbi, 5. táblázatban láthatóak.

5. Táblázat

Mann-Whitney U T-teszt eredményei az azonos és ellenkező nemű testvérek csoportjai között

	Teszt statisztika	p	Rank-Biserial korreláció
Testvéri közelség	1814,500	0,009	0,293
Testvéri konfliktus	1602,500	0,208	0,142
Önértékelés	1176,000	0,152	-0,161
Jóllét	1484,500	0,606	0,058
Párkapcsolati elégedettség	1261,000	0,370	-0,101
Párkapcsolati páros megküzdés	1248,000	0,330	-0,110

Megjegyzés. * $p<.05$, ** $p<.005$, *** $p<.001$ Hatásméretet a Cohen'd-vel adtam meg.

Az eredmények alapján az azonos ($N=85$) és az ellenkező nemű ($N=97$) testvérek között a testvéri közelség szignifikáns, pozitív különbséget feltételez, vagyis az azonos neműeket magasabb közelség jellemzi. A testvéri konfliktus dimenzióban az eredmények alapján nincs szignifikáns különbség. Továbbá megvizsgáltam az önértékelés és a jóllétet is, mely eredményei alapján szintén nincs szignifikáns különbség jelen, azonban a hatásméret az önértékelésnél gyenge tendenciát mutat arra, hogy az azonos nemű testvérek magasabb önértékeléssel rendelkeznek, míg a jólléténél a hatásméret gyenge, negatív kapcsolatra utal. A párkapcsolatra vonatkozó adatok mindkét esetben negatív, de nem szignifikáns eredményűek, tehát az azonos neműek csoportjában alacsonyabb a párkapcsolati elégedettség és a páros megküzdés. Az első alhipotézisem a közelség szignifikáns eredménye alátámasztja.

Az azonos nemű testvérek ($N=85$) csoportján belül a következő hipotézisem a lányokból ($N=62$) álló testvérdiádokra vonatkozik, miszerint náluk magasabb szintű a testvéri közelség, mint fiúkból ($N=23$) álló testvércapcsolatoknál. A nemek közötti kapcsolat feltárására Mann-Whitney U tesztet alkalmaztam az eloszlás normalitástól való eltérése miatt.

6. Táblázat

Mann-Whitney U T-teszt eredménye a fiútestvérek és lánytestvérek közelsége között

	Teszt statisztika	p	Rank-Biserial korreláció
Testvéri közelség	68,500	0,002	-0,638

Megjegyzés. * $p<,05$, ** $p<,005$, *** $p<,001$ Hatásméretet a Cohen'd-vel adtam meg.

Az eredmények alapján szignifikáns különbség megfigyelhető a lányok és a fiúk alkotta azonos nemű testvércapcsolatok tekintetében a testvéri közelség vizsgálatában. Az erős effektusméret pedig arra utal, hogy a lányok testvéri közelség mediánjának értéke ($Me=3,800$) jelentősen eltér a fiútestvérek ($Me=3,037$) értékétől. Az eredmények alapján tehát elmondható, hogy a hipotézisem beigazolódik.

További alhipotézisem a lánytestvérek közötti közelség és a párcapcsolati elégedettség, valamint a párcapcsolati páros megküzdés közötti összefüggésre vonatkozik, melyek esetében pozitív kapcsolatot feltételezek. A hipotézis tesztelését korrelációs vizsgálattal végeztem el (6. Táblázat), a nem normál eloszlás ($W=0,942$, $p<,001$) miatt Spearman-féle rangkorrelációt. Emellett pedig háttérelemzésként ezt a fiútestvérek (7. Táblázat) és az ellenkező nemű ($N=95$) testvérek (8. Táblázat) csoportjával is elvégeztem.

7. Táblázat

Spearman-féle korrelációs mátrix a lánytestvérek közelsége és a párcapcsolati elégedettsége és páros megküzdés között

		Testvéri közelség	Párcapcsolati elégedettség
Párcapcsolati elégedettség	rho	0,345*	-
Párcapcsolati páros megküzdés	rho	0,438**	0,674***

Megjegyzés. * $p<,05$, ** $p<,005$, *** $p<,001$

A lánytestvérek adataival vizsgálva mindhárom esetben pozitív és szignifikáns kapcsolat látható. A testvéri közelség és a párcapcsolati elégedettség között gyenge, a közelség és páros megküzdés között közepes, míg a kapcsolati elégedettség és páros megküzdés között erős szignifikancia figyelhető meg. Az eredmények alapján elmondható, hogy az alhipotézisem teljesül. A csoportok összehasonlíthatósága érdekében lefuttattam a további korrelációkat.

8. Táblázat

Spearman-féle korrelációs mátrix a lánytestvérek közelsége és a párkapcsolati elégedettsége és páros megküzdés között

		Testvéri közelség	Párkapcsolati elégedettség
Párkapcsolati elégedettség	rho	0,698*	-
Párkapcsolati páros megküzdés	rho	0,343	0,300

Megjegyzés. * $p < ,05$, ** $p < ,005$, *** $p < ,001$

A fiútestvérek esetében a testvéri közelség és párkapcsolati elégedettség között van szignifikáns, pozitív és erős összefüggés, míg a párkapcsolati páros megküzdés egyetlen esetben sem függ össze szignifikánsan a változókkal.

9. Táblázat

Spearman-féle korrelációs mátrix a lánytestvérek közelsége és a párkapcsolati elégedettsége és páros megküzdés között

		Testvéri közelség	Párkapcsolati elégedettség
Párkapcsolati elégedettség	rho	0,100	-
Párkapcsolati páros megküzdés	rho	0,253	0,337

Megjegyzés. * $p < ,05$, ** $p < ,005$, *** $p < ,001$

Az ellenkező neműek esetében pedig azt találtam, hogy a testvéri közelség és a párkapcsolati aspektusok között egyetlen eredmény sem szignifikáns. Az eredmények alapján tehát a hipotézisem teljesül, emellett elmondható, hogy a csoportok között eltérések figyelhetők meg a testvérkapcsolat közelségének és párkapcsolati elégedettség és megküzdés összefüggései mentén.

Negyedik hipotézis tesztelése

A negyedik fő hipotézisem a testvérek közötti korkülönbség mértékére és ennek befolyásoló hatására vonatkozik, mely révén előelemzésésképp elvégeztem egy független mintás t-próbát mely az adatok nem normál eloszlása miatt ($W=0,580$, $p < ,001$) Mann-Whitney U teszt volt.

10. Táblázat

Mann-Whitney U T-teszt eredményei a testvérek korkülönbségének csoportjai között

	Teszt statisztika	p	Rank-Biserial korreláció
Testvéri közelség	3975,000	0,173	0,127
Testvéri konfliktus	4185,500	0,045	0,186
Párkapcsolati elégedettség	1209,000	0,629	0,061

Megjegyzés. * $p < ,05$, ** $p < ,005$, *** $p < ,001$ Hatásméretet a Cohen'd-vel adtam meg.

A t-próba eredményei alapján elmondható, hogy a testvéri konfliktus esetén szignifikáns különbség megfigyelhető, míg a másik két változó esetében nem. A testvéri konfliktus szignifikáns eredménye miatt megvizsgáltam az adatok mediánját is, mely a 7 évnél kisebb korkülönbségű csoport esetében magasabb ($Me=2,500$), mint a nagyobb korkülönbségű csoport eredménye ($Me=2,250$). A kisebb korkülönbségű csoport magasabb eredménye tehát a konfliktus magasabb szintjét jelenti. Testvéri közelség és párkapcsolati elégedettség szempontjából pedig az eredmények nem utalnak szignifikáns különbségre.

Az első alhipotézisem ebben a csoportban arra vonatkozik, hogy a kis korkülönbségűeknél a testvéri közelség és a konfliktus, valamint a párkapcsolati elégedettség negatív összefüggést fog mutatni, tehát minél nagyobb a testvérek közötti közelség annál kisebb mértékű a közöttük lévő konfliktus és a párkapcsolati elégedettségük, az egyes kapcsolatok fenntartásához szükséges erőforrások korlátozott elérhetősége miatt. Az adatok nem normál eloszlásúak ($W=0,958$, $p<,001$), emiatt Spearman-féle korrelációt végeztem el mely eredményeit a 10. táblázatban tartalmazza.

11. Táblázat

Spearman-féle korrelációs mátrix a kis korkülönbségű testvérek közelsége, konfliktusa és párkapcsolati elégedettsége között

		Testvéri közelség	Testvéri konfliktus
Testvéri konfliktus	rho	-0,129	-
Párvkapcsolati elégedettség	rho	0,193	0,016

Megjegyzés. * $p<,05$, ** $p<,005$, *** $p<,001$

Az eredmények alapján a hipotézisem nem teljesül, mivel testvéri közelség és konfliktus közötti kapcsolat negatív, de nem szignifikáns, illetve a párvkapcsolati elégedettség eredménye mindkét esetben pozitív, de szintén nem szignifikáns.

A második alhipotézisem a nagy korkülönbségű (7 vagy annál több év) testvérvkapcsolatokra vonatkozik, esetükben szintén negatív kapcsolatot feltételezek a testvéri közelség és konfliktus között, pozitív kapcsolatot pedig a testvéri közelség, konfliktus és a párvkapcsolati elégedettség között. Az eredmények a 11. táblázatban szerepelnek, mely esetében az adatok normál eloszlása ($W=0,958$, $p=0,181$) miatt Pearson-féle korrelációt végeztem el.

12. Táblázat

Pearson-féle korrelációs mátrix a nagy korkülönbségű testvérek közelsége, konfliktusa és párkapcsolati elégedettsége között

		Testvéri közelség	Testvéri konfliktus
Testvéri konfliktus	r	-0,289	-
Párkapcsolati elégedettség	r	0,251	-0,108

Megjegyzés. * $p < ,05$, ** $p < ,005$, *** $p < ,001$

Eredményeim ebben az esetben sem tudják altámasztani a hipotézisem, mivel a szignifikancia szintjét nem érik el.

További kutatási kérdések:

A téma összetettsége és érdeklődésem eredményeképp további kettő kutatási kérdést fogalmaztam meg. Az első a testvércapcsolat és a személyek szexuális attitűdjé közötti összefüggésekre irányul. A második pedig a testvérrel rendelkezők esetében a családi állapotuk és a szexuális attitűdjük közötti kapcsolat feltárására. Az első vizsgálatához a csoportok közötti összefüggések miatt korrelációt végeztem el, mely a normalitástól való eltérés miatt ($W=0,957$, $p < ,001$) Spearman-féle.

13. Táblázat

Spearman-féle korrelációs mátrix a testvéri közelség, konfliktus és a Bensőséges, valamint Instrumentális szexuális attitűd között

		Testvéri közelség	Testvéri konfliktus
Bensőséges szexuális attitűd	rho	-0,008	0,013
Instrumentális szexuális attitűd	rho	0,078	0,238**
Megengedő szexuális attitűd	rho	-0,100	0,013
Fogamzásgátló szexuális attitűd	rho	0,076	0,042

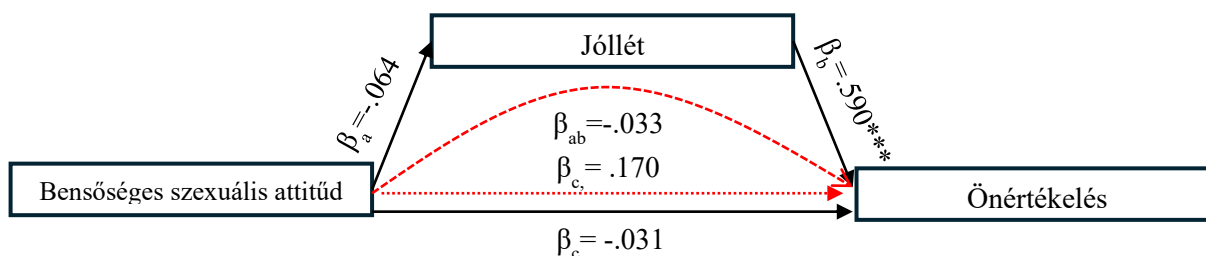
Megjegyzés. * $p < ,05$, ** $p < ,005$, *** $p < ,001$

Az eredmények alapján a testvéri konfliktus és az Instrumentális szexuális attitűd között van szignifikáns, pozitív, azonban gyenge kapcsolat. A Bensőséges, Megengedő és a Fogamzásgátló szexuális attitűd nem mutatott szignifikáns eredményt testvércapcsolat közelségével és konfliktusával sem a minta egészét vizsgálva.

A második kérdésem teszteléshez egy mediációs vizsgálatot készítettem el az egyedülállók és kapcsolatban élők csoportjával egyaránt az összehasonlítás érdekében. Előbbi eredményeit az alábbi 4. ábrán szemléltetném:

4. Ábra

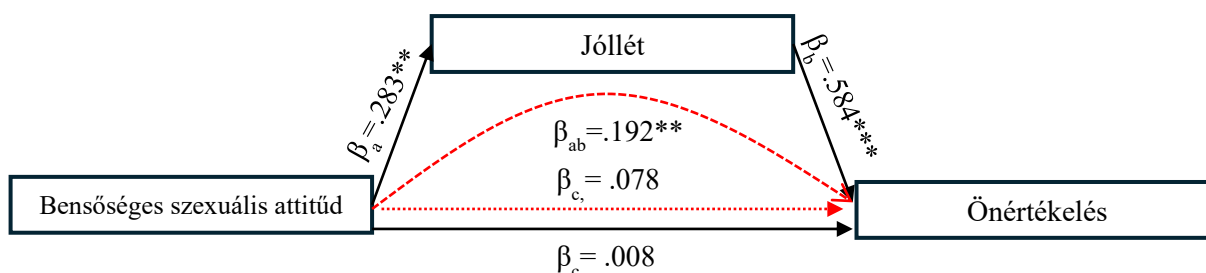
Mediációs vizsgálat az egyedülállók Bensőséges szexuális attitűdje, jólléte és önértékelése között

Az egyedülállók esetében a közvetett és közvetlen hatások eredménye nem jelez kapcsolatot az aspektusok között, ebben az esetben csak a jóllét és önértékelés között látható egy erős, pozitív és szignifikáns kapcsolat.

5. Ábra

Mediációs vizsgálat a kapcsolatban élők Bensőséges szexuális attitűdje, jólléte és önértékelése között

Mint látható a Bensőséges szexuális attitűd és jóllét között közvetlenül közepesen erős, szignifikáns kapcsolat van, illetve ebben az esetben is egy pozitív, erős szignifikancia figyelhető meg a jóllét és önértékelés között. A szexuális attitűd és az önértékelés közvetlen hatása nem szignifikáns, viszont az indirekt hatás esetén egy közepesen erős szignifikancia van, mely ezáltal arra utal, hogy a kapcsolatban élő személyek esetében a Bensőséges szexuális attitűd a jólléten át indirekten hat az önértékelésre.

Diszkusszió

Eredmények értelmezése

A kutatásom a testvérkapcsolatok párkapcsolatokra gyakorolt hatásának vizsgálatát és ennek mélyebb összefüggéseit és megértését tűzte ki célul. A szakirodalmak áttekintését követően és azok eredményeiből következtetve megalkottam kutatási kérdéseim és hipotéziseim, melyek új szempontok bemutatása mellett az ellentmondások kiküszöbölésére is alkalmasak lehetnek.

Testvérkapcsolat és a családi állapot

Az első hipotézisemben kapott eredmények alátámasztják az elméleti felvetésem, miszerint a testvérkapcsolat minőségének hatása eltér a családi állapot mentén. Egyedülállóknál a testvéri közelség, az önértékelés és a jóllét között szignifikáns kapcsolat van, míg a kapcsolatban élők esetében nincs ilyen összefüggés. Az eredményeim alátámasztják a korábbi szakirodalmakat és azokat a kutatási eredményeket, melyek közelebbi testvérkapcsolatokat találtak az egyedülálló csoportjában, emellett azokat, melyek a pozitív testvérkapcsolatok jelenlétét magasabb szintű mentális jólléthez kötik (Feinberg és mtsai, 2012, Gilligan és mtsai, 2020, Rawat és mtsai, 2024). A kapcsolatban élők csoportjában talált eredmények oka lehet, hogy az egyének figyelme a kialakuló vagy jelenlevő párkapcsolatukra összpontosul, a párkapcsolat kialakulásával kötődési személy szerepét töltheti be a párja, mely a családi és a testvérkapcsolat fenntartásához szükséges erőforrások csökkenését eredményezheti. Gyakran ebben az időszakban, mikor a fiatal felnőtt saját életét alakítja, tanulni vagy dolgozni kezd háttérbe szorulnak a családi viszonyok, kevesebb interakció figyelhető meg közöttük (Kasten, 2012, Gilligan, 2020). Connidis (1989) kutatása szintén alátámasztja a feltevést, hogy az egyedülálló és gyermek nélküli testvérek közelebbi viszonyt ápolnak, nagyobb az egymás iránti bizalmuk, szemben azokkal, akik családot alapítanak. Ez az eltávolodás azonban időszakos, mivel a felnőttkorban a testvérkapcsolatokban újból közeledés figyelhető meg, mely oka lehet a szülők ápolásának igénye vagy halála (Connidis, 2010, Kasten, 2012). Az egyedülálló és kapcsolatban élők testvéri közelség, jóllét és önértékelés hatásainak vizsgálata alapján elmondható, hogy az egyedülálló esetében a testvéri közelségnek bejósoló ereje van mind a jóllét, mind az önértékelés tekintetében direkt módon, illetve indirekten is hat a testvéri közelség a jólléten keresztül az önértékelés mértékére. Ezzel szemben a párkapcsolatban élők csoportjában nem volt megfigyelhető ez a hatás. A jóllét és önértékelés közötti hatás mértéke alapján továbbá elmondható, hogy az eredmény a kapcsolatban élőknél magasabb, mely a szakirodalomban megjelenő adatok alátámasztására alkalmas, miszerint a párkapcsolat önmagában hozzájárul a jóllét és önértékelés magasabb szintjéhez (Dush és Amato, 2005, Braithwaite & Holt-Lunstad, 2017).

Második hipotézisem eredményei arra utalnak, hogy mintám egészét tekintve a magasabb testvéri közelség alacsonyabb testvéri konfliktussal jár, illetve fordítva. Továbbá azonosítottam egy pozitív kapcsolatot a testvéri közelség és a párkapcsolati elégedettség, valamint a párkapcsolati páros megküzdés között, mely tehát azt jelenti, hogy amennyiben az egyik érték nő, a másik is nő, illetve, ha csökken, a másik is csökken. Ez az eredmény a szakirodalomban

fellelhető bizonyos korábbi eredményeknek ellentmond (Robertson és mtsai, 2015), illetve másokat alá is támaszt (Doughty és mtsai, 2015).

A testvérkapcsolatok jellemzőinek befolyásoló hatása

A harmadik hipotéziscsoportom az azonos és ellenkező nemű testvérek viszonyának feltárására irányul. Az első vizsgálatom eredménye alapján a testvéri közelség esetében szignifikáns különbséget találtam, mely magas tendenciát mutatott az azonos neműek csoportjára nézve. A testvéri konfliktus, a jóllét és az önértékelés esetében viszont nem volt szignifikáns kapcsolat, azonban a hatásméret alapján elmondható, hogy az azonos nemű testvérrel rendelkezők magasabb testvéri konfliktusról és önértékelésről számoltak be, míg alacsonyabb jóllétről az ellenkező neműek csoportjához képest. Az azonos nemű testvérkapcsolatokban jelenik meg a legnagyobb különbség a szakirodalomban, a lánytestvérekre a közelebb, melegebb és támogatóbb testvérkapcsolat jellemző, míg a fiútestvéreknél a konfliktus és agresszió magasabb szintjei (Buhrmester & Furman, 1990, Barlay & Péley, 2016). A lánytestvérek és fiútestvérek kapcsolatának különbségeit eredményeim alátámasztják a testvéri közelség tekintetében: a lánytestvérek érték el szignifikánsan magasabb eredményt. A párkapcsolati mintákban megjelenő eltérések vizsgálatára irányult további alhipotézisem, mely a párkapcsolati elégedettség és párkapcsolati páros megküzdés eltéréseire fókuszál a testvérek neme szerint. A fiútestvéreknél egyetlen szignifikáns eredményt kaptam, mely a testvéri közelség és a párkapcsolati elégedettség közötti erős, pozitív kapcsolatra utal. Az ellenkező neműek csoportjának eredményei nem szignifikánsak. Ezzel szemben a lánytestvérek adatainál a testvéri közelség és a párkapcsolati elégedettség között szignifikáns, pozitív, de gyenge volt a kapcsolat, míg a közelség és a páros megküzdés eredménye közepes kapcsolatot implicál. Ez alapján elmondható, hogy különbség van a testvérek neme tekintetében a testvéri közelség és a párkapcsolati sajátosságok között a lánytestvérek javára. Az azonos nemű belüli elkülönítés egyértelműen a szakirodalomban megjelenő mintákat alátámasztja, miszerint a közelség a lánytestvérek esetében van jelen nagyobb mértékben, mely a párkapcsolati vonatkozásban is hatással bír. A közeli testvérkapcsolat lányok esetében hozzájárulhat a megfelelő konfliktuskezelési stratégiák kialakításához és hozzájárulhat a romantikus kapcsolatok minőségéhez ezáltal (White, 2001, Connidis, 2010, Barlay & Péley, 2016). Fiútestvérek, illetve ellenkező neműek esetében elmondható, hogy fiútestvérek hatására gyakran a konfliktus jellemzi ezeket a viszonyokat (Toman, 1988, Barlay & Péley, 2016). A nemek szerinti eltérésekkel kapcsolatosan a szocializáció hatása is megemlíthető, lányok esetében gyakran

hangsúlyosabb az érzelmek kommunikációja, míg a fiúk esetében központi szerepe lehet az autonómia elsajátításának (Cole & Cole, 2006),

A testvérek közötti korkülönbség hatásaival foglalkozik a negyedik hipotéziscsoportom. A szakirodalomban ezzel kapcsolatosan a legellentmondásosabb, mivel a konfliktus magasabb szintjét a kis korkülönbséghez és a nagy korkülönbséghez éppúgy kötik. Hipotéziseim tapasztalatok alapján alkottam meg ebben a csoportban, megélésem az, hogy kisebb korkülönbség esetében magasabb szintű konfliktus figyelhető meg, mint nagy korkülönbség esetén, mivel előbbi csoportban a versengés nagyobb szerepet kap, a testvérkapcsolat által fennálló közelség a kapcsolatok dinamikájához hozzájárulhat, mely a konfliktusokban is megnyilvánulhat. A nagy korkülönbségűek esetében a testvérek gyakran más életszakaszban vannak, esetleg már elköltöztek otthonról, mely a mintám sajátosságai révén elképzelhető oka lehet a kapott eredményeimnek, melyek emellett arra utalnak, hogy feltevésem jelen mintán beigazolódik, mivel a két csoport összehasonlításakor szignifikáns különbség volt jelen a testvéri konfliktus tekintetében. Ez az eredmény alátámasztja azokat a kutatási eredményeket, melyek a kisebb korkülönbséget és a nagyobb konfliktust azonosították, mely oka az esetleges versengés lehet (Toman, 1988, Barlay & Péley, 2016). A hipotézisem testvéri kapcsolat és párkapcsolati elégedettség összefüggéseire vonatkozó része egyetlen csoportban sem szolgáltat szignifikáns eredményekkel. Ennek oka szintén lehet a fizikai távolság a testvérek között annak ellenére, hogy nagy szerepet tulajdonítunk ma már a szociális médiákon való beszélgetéseknek (Gilligan, 2020), jelen mintában a kitöltők több, mint fele él testvérétől külön, viszont szintén a minta több, mint fele csak hetente többször kommunikál a testvérével, míg minden nap a minta harmada.

Testvérkapcsolat és szexuális attitűd hatása a párkapcsolatra

A további kutatási kérdéseim a testvérrel rendelkező, egyedülálló és kapcsolatban élő személyek szexuális attitűdjeivel és lehetséges kapcsolatok feltárására irányulnak. Első esetében szignifikáns, pozitív kapcsolatot találtam a testvéri konfliktus és az Instrumentális szexuális attitűd között. A mintám egészét tekintve más eredményem nem volt szignifikáns. Második kutatási kérdésem a családi állapot szerinti eltérések vizsgálatára helyezi a hangsúlyt. Kapcsolatban élő személyek esetén a Bensőséges szexuális attitűd jelenléte feltevésem szerint indirekten hozzájárul a személyek mentális jóllétéhez és önértékelésükhöz egyaránt. Párvkapcsolati tekintetben a szexuális attitűdök különböző fajtájának megjelenését a kapcsolatok sajátosságai révén korábban felfedezték, azonban azok indirekt hatásainak vizsgálatára a szakirodalom nem tér ki. A szexuális attitűdök tekintetében a csupán testi élvezetekre való

fókuszálás és az énes jelleg az Instrumentális szexuális attitűdnél felveti kérdésként, hogy ennek milyen intraperszonális, valamint párkapcsolati elégedettség tekintetében milyen hatása van. Ezzel szemben a bensőségesség, mint ahogyan azt már előzőleg azonosították, hozzájárul a kapcsolati elégedettséghez és jólléthez, elmondható tehát a korábbi szakirodalom alapján, hogy a különböző szexuális attitűdök a párkapcsolati elégedettséggel kapcsolatosan más-más arányban jelennek meg, van szexuális attitűd mely a kapcsolattal pozitívan és van olyan, mely negatívan függ össze vele (Csonka és mtsai, 2017). Munkám során a bensőséges szexuális attitűd hatását vizsgáltam a jóllétre és önértékelésre az egyedülállók és kapcsolatban élők csoportjával, mely eredményei nagyban eltértek a csoportok mentén. Az egyedülállók esetében az eredmények arra utalnak, hogy nincs direkt, vagy indirekt hatás a bensőségesség és a jóllét, valamint az önértékelés között. Ezzel szemben a kapcsolatban élők adataiból több szignifikáns eredmény is kiolvasható, illetve egy indirekt hatást is kimutatott az eljárás, vagyis a kapcsolatban élő személyek esetében a bensőséges, érzelmi aspektusokra reflektáló szexualitás a partner felé való tisztelet és nyitottság befolyásolja a személyek jóllétét. Az előző hipotézisem során készített mediáció eredményeivel összevetve elmondható, hogy a párkapcsolatban élők esetében a bensőségesség az, ami befolyást gyakorol, míg az egyedülállóknál a testvércapcsolat közelsége van hatással van a jóllétre és önértékelésre. A szakirodalom hiányában csak lehetséges következtetéseket tudok levonni az eredményekből. Ilyen lehet az intimitás és a szexualitás fontossága, mely a kapcsolatban élő személyeknél a jobb kapcsolati elégedettséggel járhat együtt és így lehet befolyásoló tényező egyéni szinten, míg az egyedülállók esetében a szexualitásra kevésbé a bensőségesség jellemző, esetükben más funkciókat tölthet be, mely így nem növeli feltétlenül a jóllétet és önértékelést. Továbbá az egyedülállók eredményei tekintetében lehetséges magyarázat, hogy számukra a testvérrel fenntartott kapcsolat erős érzelmi közelséget és támogatást jelenthet, mely ezáltal fejtheti ki hatását.

Konklúzió

Eredményeim tehát hozzájárulnak, alátámasztják és részben megcáfolják az eddigi szakirodalmakat, a téma tekintetében magyar nyelven elérhetővé tesz egy a témát átfogóan ismertető anyagot. Összeségében elmondható, hogy a testvércapcsolatok jelentős hatással lehetnek az egyének jóllétére, önértékelésére és párkapcsolati vonatkozásban is megfigyelhetőek eltérések a testvércapcsolat minősége mentén. A munkám eredményei közé tartozik, hogy a testvéri közelség és konfliktus esetében eltérést találtam családi állapot, testvérek neme és korkülönbségük mentén is. Emellett mediációs vizsgálatok révén

egyedülálló és kapcsolatban élők csoportjával eltérő eredményeket kaptam a testvéri közelség és a bensőséges szexuális attitűd szempontjából is. A kutatásom tehát kiemeli a testvércapcsolatok összetett szerepét, mely egyéni és társas kontextusban is szerepet játszik, azonban a téma részletesebb tanulmányozása további munkákat tesz szükségessé.

Limitációk és kitekintés

Munkám erősségei mellett megfigyelhetők limitációk is. A kezdetben sok kitöltő a különböző adatszűrések következtében lecsökkent, emiatt a testvércapcsolatok nemek szerinti részletes elemzése nem tudott megvalósulni, például kitöltők és testvérük neme alapján elkülönített csoportokat a kis elemszám miatt nem tudtam vizsgálni. Emellett módszertani szempontból a kérdőívcsomagom kitöltésének hossza is befolyásolhatta az eredményeim, mivel ez a kapcsolatban élők és testvérrel rendelkezők számára hosszabb folyamat volt. Ennek ellenére a hipotéziseim megfogalmazása és a statisztikai eljárások közben is hiányoltam még néhány kérdést, mint például, hogy a kitöltőm milyen személyhez vonzódik, mivel az ellenkező nemű testvércapcsolatokban megmutatkozó magasabb párkapcsolati elégedettség feltételezhetően a későbbi romantikus kapcsolathoz köthető, azonban, ha a személyek önmagukkal azonos neműekhez vonzódnak az befolyásolhatja az értelmezést. Továbbá a több testvéres személyek esetében fontos lehet minden testvér neme és életkora, és specifikusabb testvércapcsolatra vonatkozó kérdések is segíthetik a mélyebb tanulmányozást. Összességében a téma összetettsége nehezen vizsgálható rövid terjedelemben, mivel az egyes változókat nehéz kontroll alatt tartani.

A szexuális attitűdök tekintetében a szakirodalom hiányának kiküszöbölése továbbá segítheti a téma révén megmutatkozó érdekes eredmények és kapcsolat feltérképezését és megértését, emellett a jövőben tovább kutatható területe lehet a pszichológiának. A mintám sajátosságai közé tartozik, hogy a szexuális attitűdök tekintetében a validáló tanulmány eredményeivel ellenkező nemi eloszlás volt megfigyelhető, mely oka lehet az önbevallásos kérdőívek torzított válaszadása mellett a női szexualitás felszabadulása is.

Munkám célja a kutatási kérdésem megválaszolása és hipotéziseim tesztelése volt, melyek alapján elmondható, hogy eredményeim arra utalnak, hogy a testvércapcsolatok nem csak a családi dinamika szerepében, hanem párkapcsolati kontextusban és párkapcsolatok sajátosságainak megértésben is kulcsfontosságúak, ezért a jövőbeli kutatásokban hangsúlyosabb szerepet érdemelnének, különösen a hazai szakirodalomban.

Nyilatkozat a mesterséges intelligencia használatáról

Kijelentem, hogy az alábbi programot (OpenAI. (2024). *ChatGPT* (2024. november 28-i verzió) [Nyelvi modell] <https://chatgpt.com/share/677bf7de-53e4-800b-b501-b7d3cb9ccb3>) a szakirodalmak kereséséhez, a statisztikai programok használatához és az eredményeim tanulmányozásához szükséges anyagok előállításához ezen munka elkészítése során felhasználtam.

Irodalomjegyzék:

Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Amato, P. R. (1988). Family processes and the competence of adolescents and primary school children. *Journal of Youth and Adolescence*, 18(1), 39–53.

Avci, C., Aygün, O., & Güldal, D. (2023). Association between sexual dysfunction, self-esteem and sexual satisfaction in women. *Aegean Journal of Obstetrics and Gynecology*, 5(1), 5-10.

Bailey, W. C., Hendrick, C., & Hendrick, S. S. (1987). *Relation of sex and gender role to love, sexual attitudes, and self-esteem*. *Sex Roles*, 16(11-12), 637–648. doi:10.1007/bf00300378

Bank, S. P., & Kahn, M. D. (1997). *The sibling bond*. Basic Books.

Bányai, É., & Varga, K. (2013). Affektív pszichológia. Budapest: Medicina Könyvkiadó Zrt.

Barlay, M. L., & Péley, B. (2016). A testvércapcsolati kérdőív (SRQ-HU) hazai adaptációja. *Magyar Pszichológiai Szemle*, 71(2), 257-284.

Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1995). The Need to Belong: Desire for Interpersonal Attachments as a Fundamental Human Motivation. *Interpersonal Development*, 117 (3), 497–529.

Borchet, J., Lewandowska-Walter, A., Połomski, P., Peplińska, A., & Hooper, L. M. (2020). We are in this together: Retrospective parentification, sibling relationships, and self-esteem. *Journal of Child and Family Studies*, 29, 2982-2991.

Braithwaite, S., & Holt-Lunstad, J. (2017). Romantic relationships and mental health. *Current Opinion in Psychology*, 13, 120-125.

- Buhrmester, D., & Furman, W. (1990). Perceptions of Sibling Relationships during Middle Childhood and Adolescence. *Child Development*, 61(5), 1387–1398. <https://doi.org/10.2307/1130750>
- Campione-Barr, N., & Killoren, S. (2015). Sibling relationships and development. *Emerging trends in the social and behavioral sciences: An interdisciplinary, searchable, and linkable resource*, 1-15.
- Carver, C. S., & Scheier, M. F. (2006). *Személyiségpszichológia*. Osiris Kiadó.
- Conger, K. J., & Kramer, L. (2010). Introduction to the special section: Perspectives on sibling relationships: Advancing child development research. *Child Development Perspectives*, 4(2), 69-71.
- Csonka, B., Szabó, M., Szabó, Á., & Hevesi, K. (2017). A Rövid Szexuális Attitűdök Skála (BSAS) magyar adaptációja. *Alkalmazott pszichológia*, 17(1), 101-113.
- Cole, M., & Cole, S. (2006). *Fejlődéslélektan*. Osiris Kiadó.
- Connidis, I. A. (1989). Siblings as friends in later life. *American behavioral scientist*, 33(1), 81-93.
- Connidis, I. A. (2010). *Family ties and aging* (2nd ed.). Los Angeles: Pine Forge Press.
- Doughty, S. E., Lam, C. B., Stanik, C. E., & McHale, S. M. (2015). Links Between Sibling Experiences and Romantic Competence from Adolescence Through Young Adulthood. *Journal of youth and adolescence*, 44(11), 2054–2066. <https://doi.org/10.1007/s10964-014-0177-9>
- Dush, C. M. K., & Amato, P. R. (2005). Consequences of relationship status and quality for subjective well-being. *Journal of Social and Personal relationships*, 22(5), 607-627.
- Élvezzületések az anya és az újszülött főbb jellemzői szerint, 1980–2023 (22.1.1.7. táblázat). Központi Statisztikai Hivatal. www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0007.html
- Erikson, E. H. (1994). *Identity and the life cycle*. WW Norton & company.
- Erol, R. Y., & Orth, U. (2014). Development of self-esteem and relationship satisfaction in couples: Two longitudinal studies. *Developmental Psychology*, 50(9), 2291–2303. doi:10.1037/a0037370

- Feinberg, M. E., Solmeyer, A. R., & McHale, S. M. (2012). The third rail of family systems: Sibling relationships, mental and behavioral health, and preventive intervention in childhood and adolescence. *Clinical child and family psychology review*, 15, 43-57.
- Gilligan, M., Stocker, C. M., & Conger, K. (2020). Sibling relationships in adulthood: Research findings and new frontiers. *Journal of Family Theory & Review*, 12(3), 305-320.
- Greene, R. L., & Clark, J. R. (1970). Adler's theory of birth order. *Psychological Reports*, 26(2), 387-390.
- Hazan, C., & Shaver, P. (2017). Romantic love conceptualized as an attachment process. In *Interpersonal development* (pp. 283-296). Routledge.
- He, Y. (2024). Research on the Influence of Sibling Relationships on Personal Growth. *Lecture Notes in Education Psychology and Public Media*, 63, 37-41.
- Hegedüs, A., & Petróczi, E. (2006). Születési sorrend és személyiség. In: *Szegedi pszichológiai tanulmányok* (pp. 99-114)
- Hevesi K., Rigó A., & Urbán R., (2020): *Szexuálpszichológia*. Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Eötvös Kiadó.
- Jánosy, O. (2019). A születési sorrend hatása a nem kognitív készségekre—avagy hányadikként érdemes születnünk, ha vezetői pályára készülünk?. *Művészetek-Társadalomtudományi folyóirat*, 8(1), 190-195.
- Jung, C. G., (1996). *Gondolatok a szexualitásról és a szerelemről*. Kossuth Könyvkiadó.
- Kasten, H. (2012). Der aktuelle Stand der Geschwisterforschung. *Das Online-Familienhandbuch des Staatsinstituts für Frühpädagogik*
- Kocsor, F., Láng, A., Babós, A., & Gyuris, P. (2022). A genetikai rokonság és a szülői kapcsolati minőség hatása a testvércapcsolatokra. *Magyar Pszichológiai Szemle*.
- Leary, M. R., & Kelly, K. M. (2009). Belonging motivation. In Leary, M. R., & Hoyle, R. H. (Eds.) *Handbook of individual differences in social behavior*, (400-409). The Guilford Press.
- Levine, S.B. (2007). The first principle of clinical sexuality. *Journal of Sexual Medicine*, 4, 853–854.
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 2, 21-28.

- Martos, T., Sallay, V., Nistor, M., & Józsa, P. (2012). Dyadic coping and well-being--the Hungarian version of the Dyadic Coping Inventory. *Psychiatria Hungarica: A Magyar Pszichiatriai Tarsasag Tudomanyos Folyoirata*, 27(6), 446-458.
- Mund, M., Finn, C., Hagemeyer, B., Zimmermann, J., & Neyer, F. J. (2015). The Dynamics of Self-Esteem in Partner Relationships. *European Journal of Personality*, 29(2), 235–249.
- Rawat D., Malik P., Aarti, S. (2024). Role of Sibling Relationships in Human Development: A Comprehensive Exploration. *Journal of Emerging Technologies and Innovative Research*.
- Robertson, R., Shepherd, D., & Goedeke, S. (2014). Fighting Like Brother and Sister: Sibling Relationships and Future Adult Romantic Relationship Quality. *Australian Psychologist*, 49(1), 37–43.
- Sallay, H., & Münnich, Á. (1999). Családi nevelési attitűdök percepciója és a self-fejlődéssel való összefüggései. *Magyar pedagógia*, 99(2), 157-174.
- Sallay, V., Martos, T., Földvári, M., Szabó, T., & Ittész, A. (2014). A Rosenberg Önértékelés Skála (RSES-H): alternatív fordítás, strukturális invariancia és validitás. *Mentálhigiéné és Pszichoszomatika*, 15, 259—275.
- Schmitt, D. P., Shackelford, T. K., & Buss, D. M. (2001). Are men really more “oriented” toward short-term mating than women? A critical review of theory and research. *Psychology, Evolution & Gender*, 3(3), 211–239. <https://doi.org/10.1080/14616660110119331>
- Sternberg, R. J. (1997). Construct validation of a triangular love scale. *European journal of social psychology*, 27(3), 313-335.
- Toman, W. (1988) *Family Therapy and Sibling Position*. Jason Aronson Inc, New York
- Petersen, J. L., & Hyde, J. S. (2011). Gender differences in sexual attitudes and behaviors: A review of meta-analytic results and large datasets. *Journal of sex research*, 48(2-3), 149-165.
- Vargha, A., Zábó, V., Török, R., & Oláh, A. (2020). A jóllét és a mentális egészség mérése: a Mentális Egészség Teszt. *Mentálhigiéné és Pszichoszomatika*, 21(3), 281-322.
- White, L. (2001). Sibling relationships over the life course: A panel analysis. *Journal of Marriage and Family*, 63(2), 555-568.